

Tid Tisdagen den 19 september. Kl 15:40-16:15
Plats Birgittasalen, Medeltidsmuseet
Justerat 2017-10-04

Roger Mogert

Rasmus Jonlund

Närvarande**Beslutande ledamöter**

Roger Mogert (S) Ordförande
Rasmus Jonlund (L) Vice ordförande
Eleonore Eriksson (S)
Salar Rashid (S)
Tjia Torpe (MP)
Micke Seid (MP)
Ann Mari Engel (V)
Sophia Granswed (M)
Kristina Lutz (M)
Hanna Gerdes (L)

Tjänstgörande ersättare

Inga Näslund (S) för Eleonore Eriksson (S)
Henrik Lundberg (M) för Johan Nilsson (M)

Ersättare

Emma Lindqvist (S)
Michael Erik Svensson (MP)
Juliana Gristelli (V)
Sofia Lundin (Fi)
Hanna Werner (M)
Anne-Lie Elfvén (L)
Pelle Thörnberg (C)
Ulf Lönnberg (KD)

Tjänstemän:

Stadsarkivet: Lennart Ploom, stadsarkivarie, Gabriel Marawgeh, Susanna Uppling

Kulturförvaltningen: Förvaltningschefen Robert Olsson, Ann-Charlotte Backlund, Katti Hoflin, Roger Ticoalu, Mårten Castenfors, Patrik Liljegren, Maria Reuterskiöld, Marion Hauge-Lindberg, Per-Olof Törnqvist, Maria Sundström (SACO), Magnus Sundin (Kommunal), nämndsekreterare Kajsa Rydergård och borgarrådssekreteraren David Jonsson.

§ 1**Justering av dagens protokoll****Beslut**

Kulturnämnden utser vice ordförande Rasmus Jonlund (L) att tillsammans med ordföranden Roger Mogert (S) justera dagens protokoll.

§ 2**Anmälan av justerat protokoll****Beslut**

Kulturnämnden beslutar att godkänna anmälan av protokoll nr 6/2017 från nämndens sammanträde den 22 augusti, som justerats den 4 september.

§ 3**Anmälningssärenden**

Dnr 1.1/33/2017

Beslut

Kulturnämnden beslutar att lägga anmälan till handlingarna.

Anmälan görs av:

- a) Till kulturnämnden inkomna handlingar 2017-08-11 – 2017-09-07
- b) Anmälan av protokoll Rådet för Funktionshinderfrågor 2017-09-12
- c) Anmälan av protokoll arkivutskottet 2017-09-14
- d) Anmälan av protokoll kulturmiljöutskottet 2017-08-22

§ 4**Tertialrapport 2 2017 Kulturförvaltningen**

Dnr 1.1/938/2017

Beslut

Kulturnämnden beslutar enligt förslag från kulturförvaltningen:

- 1) att godkänna tertialrapport 2 för 2017 och överlämna rapporten kommunstyrelsen för beslut,
- 2) att besluta om omslutningsförändringar om 11,3 mnkr och anmäla detta till kommunstyrelsen,
- 3) att förklara besluten omedelbart justerade

Handlingar i ärendet

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande i rubricerat ärende från 2017-09-08

Sammanfattning

Ett Stockholm som håller samman

Stockholms kulturliv breddas och aktörer med potential får ökat stöd. 94% av budgeterade medel för kultur- och utvecklingsstöd är beslutade och utbetalda. Fördelningen visar att andelen beviljade stöd fortsätter vara något högre till ytterstaden än innerstaden.

Ett nytt ateljéstöd har beslutats och antalet ansökningar ökar markant. En handlingsplan för framtagandet av 200 nya ateljéer är utarbetad i samarbete med fastighetskontoret.

Nya initiativ kring visningsplatser för kvalitetsfilm har fått stöd. Ett flertal satsningar på filmområdet löper enligt plan och kulturförvaltningen har bidragit i framtagandet av Stockholms filmstrategi. Dialog om filmfrågor förs med Landstinget i syfte att utveckla synergier.

Uppmärksamheten kring stadens konst- och kulturskapare har ökat. Beloppet till kulturstipendiaterna har ökat från 25 000 kr till 40 000 kr per stipendiat. I samband med det årliga kulturpriset har insatser för ökad synlighet av prismottagarna genomförts både på stan och digitalt.

Avgörande beslut rörande etablering av ett konsthus i Farsta har tagits. Etableringen handlar om ett produktionshus för konst, dans och annan scenkonst. Kulturförvaltningen deltar i stadens arbete med Översiktsplanen och har bidragit till att planen kommer att innehålla kulturliv som ett allmänt intresse och särskilda planeringsinriktningar ska säkerställa att dessa frågor beaktas i stadsbyggandet. Kulturlotsen mäklar samman fastighetsägare och kulturverksamheter omkring etableringar och omlokaliseringar.

Konsthallen Liljevalchs genomförde Vårsalongen i samarbete med AMF Fastigheter och drog 86 834 besökare vilket är rekord. Den komplicerade renoveringen/grundförstärkningen av Liljevalchs pågår i en förvisning om att återflytt sker i november 2017. Arbetet med tillbyggnaden Liljevalchs plus pågår och visionen är att hela anläggningen står klar i maj 2020.

Antalet konstprojekt finansierade genom en-procentsregeln ökar stadigt och just nu pågår 112 olika konstprojekt runtom i staden, många av dessa återfinns i ytterstaden. Under året har 29 projekt startats och åtta verk har invigts. Stockholm konst har också flera egna projekt som omfattar både tillfällig och mer permanent konst. Av den särskilda satsningen på muralmålningar, som

omfattar två platser i ytterstaden och två platser i innerstaden är en färdig: Os Gemeos stora muralmålning på Fiskargatan på Södermalm, vilken fått stor uppmärksamhet.

Utställningen Fokus Finland som visats på Armémuseets gård är en hyllning till Finland 100 år. Ytterligare en hyllning till Finland är den skulptur av Marja Kanervo som avtäcktes av statsministrarna Juha Sipilä och Stefan Löfven den 25 augusti på Engelbrektsplan. Verket heter *ÅR TAL* (korrekt särskrivning) och är en manifestation av samhörigheten mellan Sverige och Finland.

Kulturskolans bokade elevplatser för våren är drygt 16 700, utöver detta drivs El Sistema med över tusen elever. El Sistema har under perioden avslutat förberedelsen av nyetablering och utökning av verksamheten i Farsta, Kista och Skärholmen, utökningen innebär ett tillskott på 400 elever. Projektet *Rum för skapande* med finansiering från Statens kulturråd redovisar ett deltagarantal på 3 580 barn och unga. Avdelningen har också utöver detta ökat sin avgiftsfria verksamhet.

Kulturskolan har bedrivit ett intensivt arbete med att erbjuda verksamhet för barn och unga i de stadsdelar där deltagandet inom kulturskolan är som lägst. De prioriterade stadsdelarna är Rinkeby, Tensta, Skärholmen, Husby, Rågsved och Hjorthagen-Värtahamnen. Målet var att deltagarantalet skulle öka till 9 % under 2017 via någon av kulturskolans verksamheter, (El Sistema, prova på, kulturköp samt avgiftsbelagda och avgiftsfria terminskurser). Prova på aktiviteter där barnen får testa verksamhetsutbudet vid ett tillfälle är ett viktigt redskap för att nå nya målgrupper. En summering av våren visar en måluppfyllelse för samtliga prioriterade stadsdelar utom i Rågsved där 8 % uppnås (19 % inkl. prova på), prognosen för helår är måluppfyllelse även för Rågsved.

En samplanering med länets kulturskolor har pågått under perioden, där olika strategiskt viktiga utvecklingsområden behandlas såsom orkesterverksamhet, avgifter, kulturskoleutredningen och kompetens för att erbjuda kurser för funktionsnedsatta med syftet att hitta gemensamma lösningar och samarbeten.

Renoveringen av Stadsmuseets byggnad vid Slussen pågår men tiden för slutbesiktning har flyttats fram till mars 2018. Förseningen påverkar och fördyrar utställningsprojektet och ett antal upphandlingar måste förlängas. Arbetet med ny basutställning om Stockholms historia går enligt plan där inspiration har inhämtats både nationellt och internationellt.

Dessutom har fokusgrupper bidragit med synpunkter och tankar kring hur de vill att en modern utställning ska se ut.

Stadsmuseet har utifrån eget initiativ efter attentatet den 7 april 2017 samlat in 130 utförliga berättelser samt fotografier och screenshots via en digital insamlingsplattform samt, på direkt uppmaning från Centrala krisledningen, "Minnesvägg" från Åhléns. Ett urval minnesföremål, som stockholmare och andra lämnat på och i närheten av attentatsplatsen, samlades också in när Trafikkontoret tömde platserna. Stadsmuseet vill på detta sätt bevara ett urval av de spontant uppkomna reaktionerna på attentatet som en avgörande händelse i stadens offentliga rum. Medeltidsmuseet utvecklas mot ett av Stockholms främsta besöksmål. Även i år har museet förärats med *Certificate of Excellence* från Trip Advisor, men fick också ett omnämnande från *Trip Expert* där ledande resemagasin utser Medeltidsmuseet som *2017 Experts' Choice Award*. Dessutom utsågs Medeltidsmuseet till *25 Best things to do in Sweden* av Vacation idea. Som grund för detta ligger det ständigt ökande besökarantalet (hittills i år med 9%) och ett mycket högt nöjd kund-index, 89% av besökarna upplever att de har blivit väl bemötta och att besöket var inspirerande. 96,7% anser att har lärt sig något nytt och 87,2 % blev intresserade av att lära sig mer. Stockholms stadsbiblioteks, SSB, samtliga bibliotek strävar mot samma mål och uppdrag för att ge stockholmarna en likvärdig service och en god spridning över staden gällande bibliotekens verksamhet. SSB arbetar ständigt på att förbättra och förnya sin verksamhet samt att justera verksamheten utifrån uppdrag och utfall.

Under årets första åtta månader har 6,5 miljoner besök gjorts hos SSB, såväl fysiska som digitala. SSB har under året utformat sin verksamhet för att biblioteksbesöken fortsatt ska vara höga samt att det digitala biblioteket ska vidareutvecklas för att i än högre grad göra böcker och läsande tillgängligt för fler. Under årets första åtta månader har 2,61 miljoner lån gjorts. Detta är en minskning från föregående år då lånen låg på 2,66 miljoner motsvarande period.

De nya helgöppettiderna på stadsbiblioteket vid Odenplan har slagit väl ut och besöken har under perioden januari-juni ökat med 43 000 i absoluta tal jämfört med motsvarande period i fjol, en ökning på drygt 13 %. Sammanlagt har 481 540 besök gjorts under perioden vilket är den högsta sedan nuvarande mätserie inleddes år 1997.

Av kvantitetsmätningen för januari-juni kan SSB utläsa att besöken av förskolebarn ökar med 6% i jämförelse med samma

period förra året. E-bokutlåning och utlåning av barn- och ungdomslitteratur är generellt de områden där SSB ser en fortsättning av trenden med ökande utlån. Merparten av den ökningen är lån genomförda i Bibblix, där utlåningen har ökat med 14 procent under första halvåret 2017 jämfört med andra halvåret 2016.

Olika kontroversiella medieurval, såsom inköp av Tino Sanandajis bok *Massutmaning* samt prenumeration av tidningen Nya tider har under året resulterat i ökad krisberedskap och särskilda kommunikationsinsatser. Attentatet den 7 april på Drottninggatan föranledde krishantering för hela förvaltningen där de publika verksamheterna höll öppet.

Evenemangsavdelningens samtliga verksamheter har fungerat mycket bra under perioden och enligt uppsatta mål. Kulturnatten, medborgarskapsceremonin, We are Sthlm och Kulturfestivalen förlöpte väl och lyckades över målen. Framför allt har en märkbar ökning med över 100% sedan 2012 skett på Kulturfestivalens stora scener. Avdelningen genomförde även tre oplanerade evenemang. Två i samband med terrordådet på Drottninggatan, *Kärleksmanifestationen* på Sergels torg samt minnesstunden på Stadshuset. Det tredje evenemanget var mottagningen av ishockeylandslaget efter vinsten i VM. Evenemangsplatsenheten har genomfört över 70 evenemang i Kungsträdgården. Samarbeten med berörda förvaltningar och myndigheter fungerar mycket bra.

Ett klimatsmart Stockholm

En tydlig positiv miljöpåverkan är kulturstrategiska stabens hanteringskedja av ansökningar och redovisningar till kulturstödet. All pappershantering, det vill säga kopiering, utskick och porto är avvecklad. SSB och kulturskolan arbetar med energieffektiviseringar där bland annat installation av LED-belysning i verksamheternas lokaler planeras.

Kulturskolans enheter bedriver sina verksamheter med fokus på hållbarhet i inköp av material, sophantering, städ och vid tillverkning av scenografi och kostym. Miljöronder har genomförts eller planeras för hösten. Kulturskolan kommer också att fortsätta samarbeta om gröna hyresavtal och El Sistema Stockholm eftersträvar att vara en pappersfri verksamhet.

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

Kulturstrategiska staben ger förvaltningen överblick över tillgängliga kunskapsunderlag med fokus på förvaltningens nyckelstrategier. Underlaget har använts av förvaltningens ledningsgrupp som stöd till att utforma budgetunderlag för 2018-

2020. Stabens arbete bidrar också till att andra förvaltningar och bolag får ökad kunskap om potentialen i en utvecklad konstnärlig och kulturell verksamhet i Stockholm. En potential som innebär både ekonomiska, konstnärliga och sociala effekter. Detta konkretiseras i en ökad efterfrågan på de kunskapsunderlag som staben tar fram för att synliggöra platser för kultur och kulturaktörers lokalisering. Verktyg och kartor uppdateras löpande. Stadsdelsförvaltningarnas arbete med lokala utvecklingsprogram ger kulturförvaltningen nya möjligheter att implementera kulturunderlag och synliggöra kulturen i det lokala perspektivet. Insatser för att stärka fria kulturlivets förutsättningar ger resultat hos bland annat samlingslokalerna. Stabens stöd till verksamheter som söker investeringsstöd från Boverket har gett beviljade stöd om 6,1 mnkr från Boverket.

Kulturskolan har under perioden utvecklat och kraftsamlat kring uppföljning av verksamhet och ekonomi samt genomfört resultatdialoger med förvaltningens ledning. Utvecklingen följs upp månadsvis både gällande utfall av budget och av verksamhet. Ett fokus har varit att följa upp den avgiftsfria verksamheten och redovisa könsuppdelad statistik för genomförda aktiviteter. Renoveringen av Stadsmuseets byggnad vid Slussen pågår men tiden för slutbesiktning har flyttats fram till mars 2018. Förseningen påverkar och fördyrar utställningsprojektet och ett antal upphandlingar måste förlängas.

Gällande biblioteket i Medborgarhuset har det framkommit ett antal kostnadspåverkande faktorer som beräknas fördyra projektet. Detta innebär att ett nytt reviderat genomförandebeslut behövs, och att projektets tidplan förskjuts med minst ett år samt att en återflytt av biblioteksverksamheten inte blir möjlig förrän tidigast 2020. I projektet *Förnya Stadsbiblioteket* har inriktningsbeslutet reviderats. Uppdraget är nu att ta fram två systemhandlingar, en för utvecklingsalternativet och en för renoveringsalternativet. Ärendet beräknas gå upp i nämnderna i april för beslut i KF juni 2018.

Samtliga verksamheter och projekt på evenemangsavdelningen genomfördes enligt plan och budget är i balans trots kraftigt ökade säkerhetskostnader på grund av rådande världsläge.

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Enligt stadens brukarundersökningar visar resultatet att nöjdheten av kulturutbudet ökat något bland de yngre barnen i grundskolan och i förskolan. Utfallet på Kulanpremien till och med juni 2017 är 60 900 besök, vilket innebär en ökning med 3,6 % jämfört med motsvarande period föregående år.

Som ett resultat av 2016 års specialutlysning av medel riktade till barn och unga med funktionsvariationer arbetar fler idag med planerad verksamhet för denna målgrupp. Kulturstrategiska staben bistår stadens funktionshinderombudsman i arbetet att ta fram programmet för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2018-2025.

Det är viktigt att kulturskolan skapar förtroende riktad direkt till vårdnadshavarna i stadens ytterstadsdelar. För att nå förtroende ges information på flera språk i de kanaler och sammanhang som målgruppen befinner sig i. Målsättningen är att alla vårdnadshavare till barn och unga i Stockholms stad, ska känna till kulturskolan med sitt breda utbud och låga avgifter. Stadsmuseet har under perioden uppmärksammat att författaren Per Anders Fogelström skulle fyllt 100 år den 22 augusti 2017. Hans författarskap känner många till, men han arbetade också aktivt mot rasism, var engagerad i fredsrörelsen och värnade om ungdomar. Projektet *Fogelström 2017* samordnas av Stadsmuseet tillsammans med representanter från Stadsbiblioteket, Kulturhuset Stadsteatern, Stadsledningskontoret, Samfundet S:t Erik, Utbildningsförvaltningen och Fogelströmsällskapet. Stadsmuseet har erbjudit lärare Fogelströmvandringar, så att de själva ska kunna gå med sina elever, digitala guider på Södermalm, föreläsningar om Fogelström i Stadsmuseets samlingar.

Tillsammans med Stadsarkivet har Stadsmuseiavdelningen också bedrivit ett utvecklingsprojekt med feriearbetande ungdomar från Rinkeby-Kista stadsdel. Ungdomarna har dokumenterat olika miljöer i Stockholm och resultatet har lagts in i Stockholmskällan.

Många aktiviteter inom SSB under året har varit för förskolegrupper. Det är en stor skillnad mot hur det såg ut för några år sedan. Där förbättringar för förskolan görs, vad gäller öppettider, programverksamhet eller inriktning på biblioteket, syns positiva resultat på både besök och utlån av bilderböcker. SSB har tagit fram egenproducerat studiecirkelmaterial som formgivits och som kommer distribueras, marknadsföras och säljas av SSB.

SSB har genomfört effektutvärderingar under året som visar att 87% av deltagarna vid aktiviteterna *läxhjälp*, *språkcafé* och *svenska med baby* upplever att de fått hjälp med att lösa en uppgift på en av SSBs läraktiviteter. 85% av deltagarna upplever att de träffat någon i ett lärande sammanhang som de normalt inte skulle träffat. Detta pekar på vikten av biblioteken som en mötesplats.

Under årets första sju månader har det registrerats 240 allmänna synpunkter till SSB. En genomgång av kommentarer och synpunkter visar ett starkt engagemang för bibliotekens verksamhet, ofta med idéer på konkreta förbättringsförslag. Ett sådant är en medborgarsoffa med utrymme för förutsättningslösa möten som testades på årets kulturfestival.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Roger Mogert (S) finner att nämnden beslutar enligt förvaltningens förslag.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av ordföranden Roger Mogert m.fl. (S), Micke Seid m.fl. (MP) och Ann Mari Engel (V) enligt följande:

Stockholm har och ska fortsätta utveckla ett brett, fritt kulturliv med kvalitet. Ett kulturliv som ska vara tillgängligt och angeläget för alla och det är glädjande att se hur förvaltningens arbete tar tydliga steg däråt.

Vi vill i första hand tacka förvaltningen för det goda arbetet. Vi vill även tacka för det sätt på vilken tertialrapporteringen utvecklats. Uppföljningen av den egna verksamheten i löptext har utvecklats på ett sätt som tydligare visar på resultat av vad som verkligen skett, samt på de utmaningar och möjligheter som föreligger för att uppnå stadens mål.

Särskilt uttalande lämnas av vice ordförande Rasmus Jonlund m.fl. (L) enligt följande:

Vi vill inleda med att tacka förvaltningen för föreliggande rapportering av verksamheten i förhållande till målen. Den liberala kulturpolitikens mål är att få människor att tänka själva – inte att tänka rätt. Att äga makten att uttrycka sig – med ord, bild, musik, tal – är att kunna meddela andra sin mening, sin syn på världen, sina livsvillkor och sina egna erfarenheter.

I tertialrapport 2 för kulturförvaltningen kan vi bland annat läsa att deltagandet i kulturskolan har ökat kraftigt i flera stadsdelar där deltagandet tidigare varit lågt. Vi hoppas att detta håller i sig framöver och inte enbart är ett tillfälligt

resultat av satsningen på den avgiftsfria verksamheten. Vi skulle gärna se en mer detaljerad redovisning av ökningen. Vi noterar att det är många gulmarkerade punkter vad gäller förvaltningens mål för verksamhetsområdet 4.2, Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor, där bland annat sjukfrånvaron fortfarande är hög. Vi hoppas att förvaltningens bedömning om att årsmålen kommer att uppfyllas stämmer. Vidare kan vi notera att målet om antal aspiranter som fått Stockholmjobb är rödmarkerad. Detta är något förvaltningen måste ta tag i.

Flera av stadens bibliotek har fått fler besökare och utlåningar. Detta är givetvis positivt. I tertialrapport 2 står dock inget om arbetet mot hot och våld på biblioteken. Bibliotek ska vara trygga för alla, oavsett stadsdel. Hot och våld ska aldrig accepteras och bibliotekspersonal måste känna att de får ett fullgott stöd av arbetsgivaren i detta. Vi hade önskat en redovisning av hur arbetet mot hot och våld fortskrider.

Vad gäller kulturnämndens investeringar inom fastighetsnämndens budget är kostnadsutvecklingen för flertalet av byggprojekten oroande. Nästan alla projekt som initieras blir väsentligt mycket dyrare mellan inriktnings- och genomförandebeslut, många blir till och med dubbelt så dyra som man från början räknade med. Stadsmuseets renoveringskostnader, kostnaderna för Liljevalchs upprustning och renovering och kostnaderna för renoveringen av Medborgarhuset har alla blivit betydligt högre än vad som var budgeterat för. Detta är enbart tre av flera exempel i närtid. Kostnadsökningar av detta slag riskerar dels tränga undan andra viktiga investeringar på kulturområdet, och dels leda till att de fasta kostnaderna för verksamheterna ökar. Vi ska såklart ha fina och moderna lokaler för våra kulturverksamheter, men vi måste ha råd att fylla dem med innehåll också

Vi vänder oss emot en syn på kulturpolitik så som den idag togförs av vänstern, där kulturen står i samhällets tjänst och där politiker gärna ska fatta beslut om vilka kulturskapare som ska få ekonomiskt stöd. Avgörande för en liberal kulturpolitik är den konstnärliga kvaliteten, som politiker varken kan eller ska bedöma. Principen om armslängds avstånd ska gälla, det vill säga att det är kulturskapare och experter som fattar de konstnärliga besluten och inte politiker. Stockholms kulturliv är vida större än det offentliga Stockholms stad och de kommunala

insatserna. Det fria kulturlivet är en mycket viktig del av det kulturella utbudet i Stockholm. Majoriteten har valt att avskaffa kulturbonusen och förra året beslutades att lägga ner stödformen Innovativ Kultur, ännu ett steg i nedmonteringen av den framgångsrika incitamentsstrukturen. Vi hade gärna sett en grundlig redovisning av hur förutsättningarna för kulturentreprenörer ser ut i staden efter dessa förändringar. Det är olyckligt att den rödgrönrosa majoriteten inte på något sätt jobbar för att fler kulturutövare ska ha möjlighet att försörja sig på sitteget skapande, och att bidragsverksamhet antas vara det enda sättet för kulturutövare att driva sin verksamhet.

Stockholm står, liksom stora delar av världen, inför ett allvarligt och eskalerande hot från våldsbejakande extremistiska grupperingar. Det blev inte minst smärtsamt tydligt fredagen den 7 april 2017, när Stockholm blev utsatt för ett dödsbringande terrorattentat. Nyligen meddelade också Säkerhetspolisen att omfattningen av detta hot är väsentligt mycket större än vad som tidigare har varit känt. 2010, då Stockholm förra gången utsattes för ett attentat, bedömde SÄPO att det fanns omkring 200 våldsbejakande islamistiska extremister i Sverige. Nu bedöms de vara tusentals.

Försvaret av vårt öppna, demokratiska samhälle och av Stockholm som en öppen stad är därför en högst angelägen fråga som inte får bli föremål för partipolitisk konflikt. För att säkra våra invånares trygghet mot hot från våldsbejakande extremister krävs såväl polisiära som sociala insatser. Arbetet mot våldsbejakande extremism handlar om att arbeta mot samtliga de hot som SÄPO bedömer kan skada demokratin: extremistisk islamism, vit makt-miljön och den så kallat autonoma vänstern. Stockholms stad står inför stora utmaningar framöver och därför måste vi, tillsammans med berörda parter och relevant sakkunskap, arbeta kunskapsbaserat och med tydliga strukturer och insatser.

Stadens arbete mot våldsbejakande extremism fastställdes av kommunfullmäktige den 16 maj 2016 som riktlinjer till stadens trygghets och säkerhetsprogram.

Om Alliansen hade styrt hade hela processen sett annorlunda ut från början, från antagandet av den stadsövergripande strategin mot våldsbejakande extremism till att de lokala handlingsplanerna skulle ha utgått från en

central mall som skulle ha upprättats utifrån Försvarshögskolans (FHS) expertis.

Dessvärre kan vi nu konstatera att det för närvarande helt saknas ett reviderat förslag till handlingsplan. Detta är exceptionellt och vi förväntar oss att en redovisning av förvaltningens arbete samt en reviderad handlingsplan presenteras.

Våra partier hade velat se en samordnad stadsövergripande process grundad på beprövad erfarenhet och stödd på extern expertis från FHS för att ta fram en central mall för de lokala handlingsplanerna, vilket vi också underströk i samband med att den stadsövergripande strategin antogs av kommunfullmäktige 2016.

Vi har efterfrågat, men inte fått gehör för, konkreta och uppföljningsbara indikatorer med avseende på effekt, inte genomförda aktiviteter, i arbetet mot våldsbejakande extremism.

Det fanns i kommunstyrelsens direktiv till nämnderna framförallt tolv punkter som är väsentliga, punkter som inte är tillräckligt beaktade. Dessa tolv punkter är följande.

1. Kompetens från FHS och dialog med polisen

Alliansen har krävt att stadsdelsnämndernas lokala handlingsplaner ska följa en central mall utformad i samarbete med Försvarshögskolan (FHS) och utgå från lokala förutsättningar och utformas i dialog med polis om hur den specifika situationen i stadsdelen ser ut.

Någon central mall har aldrig upprättats, men som en följd av att Alliansen krävde att handlingsplanerna i efterhand skulle analyseras och bedömas av relevant expertis från FHS skedde så i efterhand inför beslutet i kommunstyrelsen i juni. På så vis gjordes, på Alliansens initiativ, en genomgång av FHS av planerna med förslag på åtgärder, tillägg och förändringar av varje enskild handlingsplan. På så vis har det funnits ett kvalitetssäkrat underlag från ledande akademisk expertis på området som grund för kommunstyrelsens direktiv till nämnderna om att revidera handlingsplanerna. Men FHS förefaller inte ha varit involverade i revideringen av handlingsplanen, vilket gör att den relevanta expertisen än en gång saknas.

2. Stadsövergripande förhållningssätt och lägesbild

Alliansen har krävt ett stadsövergripande och gemensamt förhållningssätt för hur stadens nämnder ska agera när personer med våldsbejakande extrema tendenser

identifieras samt att en stadsövergripande lägesbild årligen behöver presenteras för kommunstyrelsen.

En stadsövergripande utbildningsplan är under utarbetande och att stadens nätverk av samordnare bistår den centrala samordnaren i arbetet att prioritera verksamheter för utbildning. Kommunstyrelsen ska tydliggöra processen för nämnderna för revidering av handlingsplaner och uppföljning av arbetet och handlingsplanerna ska revideras årligen utifrån aktuell lägesbild varefter kommunstyrelsen ska redovisa en samlad lägesbild för staden.

Handlingsplanerna och deras aktiviteter ska följas upp inom ramen för ordinarie uppföljning. Vidare är det angeläget att kommunstyrelsen aktivt bedriver ett utvecklingsarbete för att tydliggöra uppföljningsbara mål kopplat till riktlinjerna för att på ett bättre sätt kunna stödja nämnderna i uppföljning och utvärdering av insatsernas effekt.

3. Utbildning, kompetensutveckling och kunskapsstöd

Alliansen har krävt god tillgång till adekvat utbildning och ett kontinuerligt kunskapsstöd till medarbetare inom socialtjänst m.fl. som kommer i kontakt såväl med människor som riskerar att radikaliseras. Därför måste en plan för kompetensutveckling inom dessa frågor upprättas. I detta behöver det även klargöras vilket behov det finns att anställa medarbetare med särskild expertis.

Stadens centrala samordnare samverkar med externa myndigheter, nätverk och akademi och upprätthåller regelbunden kontakt med Försvarshögskolan och andra relevanta aktörer i syfte att hålla staden uppdaterad kring pågående och avslutad forskning. Men kompetensutvecklande insatser behövs i hela stadens organisation, inte endast centralt. Hur detta ska åstadkommas måste tydligt framgå av handlingsplanen för varje nämnd.

4. Stärkt samarbete och samverkan

Alliansen har krävt ett tätare samarbete mellan myndigheter och samhällsinstitutioner såsom polis, säkerhetspolis, skola och socialtjänst. För att stärka arbetet och fånga upp potentiella extremister har Alliansen förordat att så långt lagen medger häva sekretessen mellan stadens nämnder så att information kan delas när så krävs.

Det måste därför framgå av handlingsplanerna hur stadsdelsnämnderna inom ramen för samverkan mellan

skola och socialtjänst tillsammans med polis ta fram rutiner för gemensam hantering kring radikaliserade individer. De rättsutredningar som har initierats av kommunstyrelsen för att klargöra sekretessregler för stadens verksamheter och möjligheter till informationsöverföring internt och externt måste delges nämnderna och ligga till grund för effektivare samverkan.

5. Förebyggande och uppsökande arbete mot radikalisering

Alliansen har krävt en plan för vilka insatser som ska erbjudas ungdomar som riskerar att dras in i extremistiska miljöer och deras familjer samt att uppsökande arbete bör bedrivas även på nätet för att nå rätt målgrupper.

Stadsdelsnämnder måste därför i sina handlingsplaner tydligare ange hur de inom ramen för samverkan mellan skola och socialtjänst tillsammans med polis ska ta fram rutiner för gemensam hantering kring radikaliserade individer. Likaså måste socialnämnden i sin handlingsplan uppge hur den avser att utveckla sitt uppsökande arbete mot de grupper som finns i närheten av våldsbejakande extremistiska organisationer och miljöer, inklusive på internet.

6. Informationsinsatser till medborgarna

En plan behövs för vilka informationsinsatser som ska riktas till medborgarna, som vart man kan vända sig om man misstänker att någon i ens närhet blir radikaliserad.

Stadens insatser i detta hänseende behöver utvecklas. Det är inte tillräckligt att utbildningsnämnden skapar en kunskapsbank för lärare om ämnet samt att beskriva hur skolorna arbetar mot propaganda och för att göra sina elever källkritiska. Utbildningsnämnden måste tillse att samtliga skolor i staden löpande samverkar med socialtjänst och polis för att, närhelst behov uppstår av gemensam hantering kring radikaliserade individer, ha väl inarbetade rutiner.

7. Avhopparverksamhet

Alliansen har krävt avhopparverksamheter för radikaliserade som vill lämna den extrema miljön. Det är nödvändigt att en länsöverskridande avhopparverksamhet för våldsbejakande islamistiska extremister inrättas.

I ärendet angavs att avhopparverksamhet erbjuds inom ramen för sociala insatsgrupper och den stadsövergripande

avhopparverksamheten. Vi har rest farhågor huruvida de sociala insatsgrupperna är rätt enheter för denna verksamhet, dels därför att avhopparverksamhet ligger vid sidan av insatsgruppernas primära syfte, som är att motverka att unga människor fastnar i kriminalitet, dels därför att insatsgrupperna inte besitter adekvat kompetens i tillräcklig omfattning. Vi anser därför att det inte är tillfredsställande att avhopparverksamheten åläggs de sociala insatsgrupperna.

8. Involvera teologiskt skolade och civilsamhällesaktörer

Alliansen har drivit kravet att involvera civilsamhällesaktörer i arbetet med avradikalisering för att stävja rekrytering till extrema miljöer behöver involveras. Här har teologiskt skolade personer och imamer enligt expertisen en viktig roll.

Stadsdelsnämnderna ska beakta utökad samverkan med olika aktörer i civilsamhället i frågan om våldsbejakande extremism, samt att grupper som arbetar med avradikalisering ska bestå av representanter från olika myndigheter och aktörer inklusive företrädare för trossamfund, idrottstränare och andra representanter från civilsamhället. Men det behöver tydligare anges hur stadsdelsnämnderna konkret ska gå till väga för att stävja religiöst motiverad islamistisk extremism.

9. Inga bidrag till odemokratiska organisationer

Stadsdelsnämnderna i Stockholm behöver se över sina lokala bidrag och säkerställa att inga medel ges till organisationer eller föreningar som inte vilar på demokratins grundvalar.

Det är otillfredsställande att det saknas stadsövergripande riktlinjer avseende detta. Inga stöd i form av ekonomiska bidrag får ske från staden till någon aktör som inte står bakom den demokratiska rättsstatens principer, de mänskliga rättigheterna och jämställdhet mellan kvinnor och män. Föreningar som uppmuntrar till eller möjliggör våldsbejakande extremism ska fräntas all typ av stöd i den mån de har sådant samt att bidrag följs upp noggrant och utvärderas av den bidragsgivande nämnden.

10. Angivande av islamistiska miljöer

Alliansen har krävt att det särskilt anges att våldsbejakande islamism för utgör det främsta hotet. Det främsta attentatshotet mot Sverige kommer från våldsbejakande

islamistiska miljöer och i synnerhet återvändande jihadister.

Nationellt centrum för terrorhotbedömning har under våren 2017 lyft fram att det främsta attentatshotet mot Sverige kommer från våldsbejakande islamistiska miljöer. Detta styrks ytterligare av de uppgifter som SÄPO lämnade den 16 juni om den dramatiska ökningen av mängden våldsbejakande islamister i Sverige. Detta förhållande behöver tydligare avspeglas i handlingsplanerna, både som bakomliggande orsak och med avseende på vilka åtgärder och arbetssätt det specifikt fordrar från stadens sida.

11. Samband mellan extremism och hederskultur

Alliansen har krävt att hedersrelaterat våld och förtryck nämns i handlingsplanerna. Hederskultur är en problematik för sig, men det finns belagt ett samband med islamistisk extremism.

Det måste skarpare tydliggöras i samtliga handlingsplaner att nämnderna i arbetet mot våldsbejakande extremism kommer att beakta kopplingen till stadens program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

12. Samverkan med bostadsbolagen

Alliansen har krävt att nämnderna ska uppmanas att samverka med bostadsbolagen. Internationella erfarenheter visar att sådan samverkan kan vara till stor hjälp i arbetet mot våldsbejakande extremism.

Det måste mer konkret anges vilka åtgärder handlingsplanen avser för att nämnderna tillsammans med stadens bostadsbolag och lokala aktörer ska genomföra åtgärder för att underlätta integrering och motverka utanförskap samt att ett stadsövergripande arbete påbörjas för att utreda hur bostadsbolagen kan bistå i arbetet mot våldsbejakande extremism.

Återremiss

Vi kan sammanfattningsvis konstatera att det föreliggande ärendet helt saknar en uppdaterad handlingsplan och inte lever upp till de direktiv som en blocköverskridande majoritet i kommunstyrelsen stod bakom. Såväl i enskildheter som sammantaget är stadens handlingsplaner alltför otillfredsställande. Särskilt anmärkningsvärt är att ett samlat grepp kring frågorna alltför saknas, trots att hoten från våldsbejakande extremism om något har skärpts ytterligare de senaste månaderna.

Alliansen värdesätter breda och blocköverskridande överenskommelser i strategiskt viktiga frågor för staden. Men sådana överenskommelser kan inte ske till priset av att sakinnehållet blir alltför urvattnat. Och överenskommelserna förlorar sitt syfte om deras intentioner inte efterlevs i det fortsatta arbetet. I detta fall kan vi konstatera att vi upprepade gånger under mandatperioden visat god vilja i att gemensamt driva arbetet mot våldsbejakande extremism framåt. Men det konkreta resultatet i form av ett skärpt, stärkt och professionaliserat systematiskt arbete mot våldsbejakande extremism uteblir alltjämt.

Särskilt uttalande lämnas av Sophia Granswed m.fl. (M) enligt följande:

Stockholm är Sveriges kulturella centrum. Kulturen frodas i storstaden och gör att människor växer. Stockholms kulturpolitik ska premiera det fria kulturlivet och tillgängliggöra stadens kulturarv. Dessvärre hotar den rödgrönrosa majoriteten att sätta stopp för detta.

Vi är bekymrade över att den majoritetens kulturpolitik riskerar urholka kulturen snarare än att stärka och utveckla den. Istället för att lägga fokus på att öka kulturutbudet och tillgängliggöra kulturen för fler så väljer den rödgrönrosa majoriteten att satsa på ideologiskt prioriterade frågor så som sänkta avgifter till kulturskolan för alla, slopade intäkter för stadens egna museer samt försämringar av kulturstödet.

Moderaterna har länge kritiserat dessa prioriteringar och har redan tidigare konstaterat att vi i all väsentlighet hade rätt. Vi menar att staden har ett ansvar att bredda kulturutbudet inom den egna verksamheten, men också att skapa goda förutsättningar för externt finansierad kultur. Stockholms stad ska värna kultur och museer oavsett om de är kommunala eller privata.

År 2015 sänkte majoriteten avgifterna till kulturskolan samtidigt som man utökade antalet platser i verksamheten med motiveringen att man på så sätt skulle nå fler barn i socioekonomisk svagare områden. Vi framförde redan då att riktade insatser till dessa grupper hade varit effektivare. Nu ser vi för första gången att fler barn går i kulturskolan, med vad som verkar vara en extremt stor tillströmning av barn och unga i socioekonomiskt svagare områden. Vi ställer oss dock frågande till hur denna extrem stora ökningen kunnat ske de senaste månaderna och hade önskat

en redogörande av vilka aktiviteter som ökat i popularitet. Vi är även spända på att se huruvida denna ökning håller i sig över tid.

I Kulturförvaltningens tidigare redovisningar finns inga presenterade siffror som visar att barn och unga i socioekonomiskt svagare områden har nåtts i någon större utsträckning, vilket var tanken med avgiftssänkningen. I tertialrapport 1 nådde kulturskolan till exempel endast 1,1-1,3 % av barnen i Tensta/Rinkeby, men nu når man plötsligt 15-17 %. Detta är samtidigt förvånande då antalet bokningar av elevplatser i kulturskolan endast ökat med drygt 400 stycken sedan 2016. Vi hoppas dock att ökningen är bestående över tid och att fler barn deltar i kulturskolans verksamhet.

Det är dock glädjande att läsa att e-bokutlåningen även fortsatt ökar. Satsningarna på biblioteken är bra, men det är viktigt att biblioteken finns tillgängliga för alla. Därför anser vi att stadens biblioteksverksamheter även ska öka tillgängligheten genom förbättrade öppettider. Innan maktskiftet i staden satsade Alliansen på att tillgängliggöra stadens bibliotek, bland annat genom att inrätta de så kallade tunnelbanebiblioteken. Dessa finns idag i anslutning till flera tunnelbanestationer i Stockholm. Det är en positiv utveckling, men vi kan ännu mer. För många skulle det underlätta vardagspusslet om biblioteken hade morgonöppet med start från klockan sju. Det måste vara möjligt för stockholmarna att låna böcker eller besöka biblioteken innan jobbet, skolan eller förskolan.

Vi ser även fortsatt hur investeringarna i Stadsmuseet, Stadsbibliotekets, Medborgarhuset och utbyggnaden av Liljevalchs har ökat kraftigt. Projekten har inte påverkan under perioden, men medför kostnader som ändå ska tas i beaktande. Dessa verksamheter utgör viktiga delar i Stockholms kulturliv och att gå vidare med utvecklingsplanerna är både välkommet och välbehövligt. Kostnadsutvecklingen för dessa projekt är dock oroväckande höga.

Kostnaden för utvecklingen av Medborgarhuset hade redan innan beskedet om att det kommer att kosta ytterligare 430 mnkr skenat iväg sedan inriktningsbeslutet 2015. Detta kommer att få stor påverkan på den framtida hyran. Självklart behöver kulturen bra och moderna lokaler, men de ökade kostnaderna på flera av stadens projekt kommer leda till att vi i framtiden får mindre pengar till själva

innehållet i kulturens verksamheter, när pengarna går till ökade hyreskostnader snarare än till verksamheternas innehåll. Vidare kan vi konstatera att den rödgrönrosa majoritetens oförmåga att prioritera och hålla i pengarna även får konsekvenser i verksamheterna. Kraftiga kostnadsöverskridanden riskerar att tränga undan andra viktiga investeringar inom kulturområdet, vilket är mycket olyckligt. Vi förutsätter nu en strikt kostnadskontroll, att framlagda kalkyler håller och att eventuella tillkommande kostnader hanteras inom projekten genom omprioriteringar.

Återigen kan vi notera att förvaltningen i underlaget uttrycker oro inför sjukfrånvaron, speciellt inom Stockholms stadsbibliotek som ligger fortsatt högt (4,9 %) sett till kulturförvaltningens årsmål om 4,4 %. Detta togs upp redan förra året, men trots det så har vi inte sett några konkreta förslag från majoriteten om hur man avser komma tillrätta med detta. Inom kulturnämndens ansvar anser vi t ex att man måste ta krafttag mot de ordningsproblem och störningar som finns inom flera verksamheter och som skapar oro bland personalen och i förläningen leder till sjukskrivningar.

Det är samtidigt märkligt att läsa att målet om trygghet i förvaltningens alla miljöer anses helt uppfyllt när man samtidigt påpekar att flera bibliotek har haft stora utmaningar gällande otrygghet med fylla, misshandel och skottlossning. Vi ser oroväckande på utvecklingen där kulturförvaltningen tvingas öka sin säkerhetsmedvetenhet och sina säkerhetskostnader till följd av en orolig omvärld, som delvis hotar det fria ordet och uttrycket. Det kan vi aldrig acceptera och det är viktigt att staden står upp för dessa frågor. Lika viktigt är det också att arbeta med trygghet och säkerhet i samband med kulturevenemang och där det är prioriterat att alla besökare kan känna sig trygga och välkomna. Trygghetsarbetet gäller biblioteken där vi tidigare sett att antalet anmälningar sticker ut. Det är viktigt att bibliotekspersonal har stöd och uppbackning av arbetsgivaren och att fridstörare avvisas. En lösning vore att i extrema fall av upprepade fridstörningar utan bättring, och efter noggrann prövning, kunna stänga av enskilda besökare. Vi har länge drivit på för att staden ska kunna ta in ordningsvakter för att förebygga oroligheter och förhindra ordningsstörningar.

För oss är det viktigt att kulturen är tillgänglig för så många som möjligt, därför ska också resurserna prioriteras därefter. Kulturen har även en viktig roll att spela när det

gäller att skapa en levande stadsmiljö och bör vara ett naturligt inslag i planeringen av nya stadsdelar.

Stockholm står, liksom stora delar av världen, inför ett allvarligt och eskalerande hot från våldsbejakande extremistiska grupperingar. Det blev inte minst smärtsamt tydligt fredagen den 7 april 2017, när Stockholm blev utsatt för ett dödsbringande terrorattentat. Nyligen meddelade också Säkerhetspolisen att omfattningen av detta hot är väsentligt mycket större än vad som tidigare har varit känt. 2010, då Stockholm förra gången utsattes för ett attentat, bedömde SÄPO att det fanns omkring 200 våldsbejakande islamistiska extremister i Sverige. Nu bedöms de vara tusentals.

Försvaret av vårt öppna, demokratiska samhälle och av Stockholm som en öppen stad är därför en högst angelägen fråga som inte får bli föremål för partipolitisk konflikt. För att säkra våra invånares trygghet mot hot från våldsbejakande extremister krävs såväl polisiära som sociala insatser. Arbetet mot våldsbejakande extremism handlar om att arbeta mot samtliga de hot som SÄPO bedömer kan skada demokratin: extremistisk islamism, vit makt-miljön och den så kallat autonoma vänstern. Stockholms stad står inför stora utmaningar framöver och därför måste vi, tillsammans med berörda parter och relevant sakkunskap, arbeta kunskapsbaserat och med tydliga strukturer och insatser.

Stadens arbete mot våldsbejakande extremism fastställdes av kommunfullmäktige den 16 maj 2016 som riktlinjer till stadens trygghets och säkerhetsprogram.

Om Alliansen hade styrt hade hela processen sett annorlunda ut från början, från antagandet av den stadsövergripande strategin mot våldsbejakande extremism till att de lokala handlingsplanerna skulle ha utgått från en central mall som skulle ha upprättats utifrån Försvarshögskolans (FHS) expertis.

Dessvärre kan vi nu konstatera att det för närvarande helt saknas ett reviderat förslag till handlingsplan. Detta är exceptionellt och vi förväntar oss att en redovisning av förvaltningens arbete samt en reviderad handlingsplan presenteras.

Våra partier hade velat se en samordnad stadsövergripande process grundad på beprövad erfarenhet och stödd på

extern expertis från FHS för att ta fram en central mall för de lokala handlingsplanerna, vilket vi också underströk i samband med att den stadsövergripande strategin antogs av kommunfullmäktige 2016.

Vi har efterfrågat, men inte fått gehör för, konkreta och uppföljningsbara indikatorer med avseende på effekt, inte genomförda aktiviteter, i arbetet mot våldsbejakande extremism.

Det fanns i kommunstyrelsens direktiv till nämnderna framförallt tolv punkter som är väsentliga, punkter som inte är tillräckligt beaktade. Dessa tolv punkter är följande.

1. Kompetens från FHS och dialog med polisen

Alliansen har krävt att stadsdelsnämndernas lokala handlingsplaner ska följa en central mall utformad i samarbete med Försvarshögskolan (FHS) och utgå från lokala förutsättningar och utformas i dialog med polis om hur den specifika situationen i stadsdelen ser ut.

Någon central mall har aldrig upprättats, men som en följd av att Alliansen krävde att handlingsplanerna i efterhand skulle analyseras och bedömas av relevant expertis från FHS skedde så i efterhand inför beslutet i kommunstyrelsen i juni. På så vis gjordes, på Alliansens initiativ, en genomgång av FHS av planerna med förslag på åtgärder, tillägg och förändringar av varje enskild handlingsplan. På så vis har det funnits ett kvalitetssäkrat underlag från ledande akademisk expertis på området som grund för kommunstyrelsens direktiv till nämnderna om att revidera handlingsplanerna. Men FHS förefaller inte ha varit involverade i revideringen av handlingsplanen, vilket gör att den relevanta expertisen än en gång saknas.

2. Stadsövergripande förhållningssätt och lägesbild

Alliansen har krävt ett stadsövergripande och gemensamt förhållningssätt för hur stadens nämnder ska agera när personer med våldsbejakande extrema tendenser identifieras samt att en stadsövergripande lägesbild årligen behöver presenteras för kommunstyrelsen.

En stadsövergripande utbildningsplan är under utarbetande och att stadens nätverk av samordnare bistår den centrala samordnaren i arbetet att prioritera verksamheter för utbildning. Kommunstyrelsen ska tydliggöra processen för nämnderna för revidering av handlingsplaner och uppföljning av arbetet och handlingsplanerna ska revideras

årligen utifrån aktuell lägesbild varefter kommunstyrelsen ska redovisa en samlad lägesbild för staden.

Handlingsplanerna och deras aktiviteter ska följas upp inom ramen för ordinarie uppföljning. Vidare är det angeläget att kommunstyrelsen aktivt bedriver ett utvecklingsarbete för att tydliggöra uppföljningsbara mål kopplat till riktlinjerna för att på ett bättre sätt kunna stödja nämnderna i uppföljning och utvärdering av insatsernas effekt.

3. Utbildning, kompetensutveckling och kunskapsstöd

Alliansen har krävt god tillgång till adekvat utbildning och ett kontinuerligt kunskapsstöd till medarbetare inom socialtjänst m.fl. som kommer i kontakt såväl med människor som riskerar att radikaliseras. Därför måste en plan för kompetensutveckling inom dessa frågor upprättas. I detta behöver det även klargöras vilket behov det finns att anställa medarbetare med särskild expertis.

Stadens centrala samordnare samverkar med externa myndigheter, nätverk och akademi och upprätthåller regelbunden kontakt med Försvarshögskolan och andra relevanta aktörer i syfte att hålla staden uppdaterad kring pågående och avslutad forskning. Men kompetensutvecklande insatser behövs i hela stadens organisation, inte endast centralt. Hur detta ska åstadkommas måste tydligt framgå av handlingsplanen för varje nämnd.

4. Stärkt samarbete och samverkan

Alliansen har krävt ett tätare samarbete mellan myndigheter och samhällsinstitutioner såsom polis, säkerhetspolis, skola och socialtjänst. För att stärka arbetet och fånga upp potentiella extremister har Alliansen förordat att så långt lagen medger häva sekretessen mellan stadens nämnder så att information kan delas när så krävs.

Det måste därför framgå av handlingsplanerna hur stadsdelsnämnderna inom ramen för samverkan mellan skola och socialtjänst tillsammans med polis ta fram rutiner för gemensam hantering kring radikaliserade individer. De rättsutredningar som har initierats av kommunstyrelsen för att klargöra sekretessregler för stadens verksamheter och möjligheter till informationsöverföring internt och externt måste delges nämnderna och ligga till grund för effektivare samverkan.

5. Förebyggande och uppsökande arbete mot radikaliserings

Alliansen har krävt en plan för vilka insatser som ska erbjudas ungdomar som riskerar att dras in i extremistiska miljöer och deras familjer samt att uppsökande arbete bör bedrivas även på nätet för att nå rätt målgrupper.

Stadsdelsnämnder måste därför i sina handlingsplaner tydligare ange hur de inom ramen för samverkan mellan skola och socialtjänst tillsammans med polis ska ta fram rutiner för gemensam hantering kring radikaliserade individer. Likaså måste socialnämnden i sin handlingsplan uppge hur den avser att utveckla sitt uppsökande arbete mot de grupper som finns i närheten av våldsbejakande extremistiska organisationer och miljöer, inklusive på internet.

6. Informationsinsatser till medborgarna

En plan behövs för vilka informationsinsatser som ska riktas till medborgarna, som vart man kan vända sig om man misstänker att någon i ens närhet blir radikaliserad.

Stadens insatser i detta hänseende behöver utvecklas. Det är inte tillräckligt att utbildningsnämnden skapar en kunskapsbank för lärare om ämnet samt att beskriva hur skolorna arbetar mot propaganda och för att göra sina elever källkritiska. Utbildningsnämnden måste tillse att samtliga skolor i staden löpande samverkar med socialtjänst och polis för att, närhelst behov uppstår av gemensam hantering kring radikaliserade individer, ha väl inarbetade rutiner.

7. Avhopparverksamhet

Alliansen har krävt avhopparverksamheter för radikaliserade som vill lämna den extrema miljön. Det är nödvändigt att en länsöverskridande avhopparverksamhet för våldsbejakande islamistiska extremister inrättas.

I ärendet angavs att avhopparverksamhet erbjuds inom ramen för sociala insatsgrupper och den stadsövergripande avhopparverksamheten. Vi har rest farhågor huruvida de sociala insatsgrupperna är rätt enheter för denna verksamhet, dels därför att avhopparverksamhet ligger vid sidan av insatsgruppernas primära syfte, som är att motverka att unga människor fastnar i kriminalitet, dels därför att insatsgrupperna inte besitter adekvat kompetens i tillräcklig omfattning. Vi anser därför att det inte är

tillfredsställande att avhopparverksamheten åläggs de sociala insatsgrupperna.

8. Involvera teologiskt skolade och civilsamhällesaktörer

Alliansen har drivit kravet att involvera civilsamhällesaktörer i arbetet med avradikalisering för att stävja rekrytering till extrema miljöer behöver involveras. Här har teologiskt skolade personer och imamer enligt expertisen en viktig roll.

Stadsdelsnämnderna ska beakta utökad samverkan med olika aktörer i civilsamhället i frågan om våldsbejakande extremism, samt att grupper som arbetar med avradikalisering ska bestå av representanter från olika myndigheter och aktörer inklusive företrädare för trossamfund, idrottstränare och andra representanter från civilsamhället. Men det behöver tydligare anges hur stadsdelsnämnderna konkret ska gå till väga för att stävja religiöst motiverad islamistisk extremism.

9. Inga bidrag till odemokratiska organisationer

Stadsdelsnämnderna i Stockholm behöver se över sina lokala bidrag och säkerställa att inga medel ges till organisationer eller föreningar som inte vilar på demokratins grundvalar.

Det är otillfredsställande att det saknas stadsövergripande riktlinjer avseende detta. Inga stöd i form av ekonomiska bidrag får ske från staden till någon aktör som inte står bakom den demokratiska rättsstatens principer, de mänskliga rättigheterna och jämställdhet mellan kvinnor och män. Föreningar som uppmuntrar till eller möjliggör våldsbejakande extremism ska fräntas all typ av stöd i den mån de har sådant samt att bidrag följs upp noggrant och utvärderas av den bidragsgivande nämnden.

10. Angivande av islamistiska miljöer

Alliansen har krävt att det särskilt anges att våldsbejakande islamism för utgör det främsta hotet. Det främsta attentatshotet mot Sverige kommer från våldsbejakande islamistiska miljöer och i synnerhet återvändande jihadister.

Nationellt centrum för terrorhotbedömning har under våren 2017 lyft fram att det främsta attentatshotet mot Sverige kommer från våldsbejakande islamistiska miljöer. Detta styrks ytterligare av de uppgifter som SÄPO lämnade den

16 juni om den dramatiska ökningen av mängden våldsbejakande islamister i Sverige. Detta förhållande behöver tydligare avspeglas i handlingsplanerna, både som bakomliggande orsak och med avseende på vilka åtgärder och arbetssätt det specifikt fordrar från stadens sida.

11. Samband mellan extremism och hederskultur

Alliansen har krävt att hedersrelaterat våld och förtryck nämns i handlingsplanerna. Hederskultur är en problematik för sig, men det finns belagt ett samband med islamistisk extremism.

Det måste skarpare tydliggöras i samtliga handlingsplaner att nämnderna i arbetet mot våldsbejakande extremism kommer att beakta kopplingen till stadens program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

12. Samverkan med bostadsbolagen

Alliansen har krävt att nämnderna ska uppmanas att samverka med bostadsbolagen. Internationella erfarenheter visar att sådan samverkan kan vara till stor hjälp i arbetet mot våldsbejakande extremism.

Det måste mer konkret anges vilka åtgärder handlingsplanen avser för att nämnderna tillsammans med stadens bostadsbolag och lokala aktörer ska genomföra åtgärder för att underlätta integrering och motverka utanförskap samt att ett stadsövergripande arbete påbörjas för att utreda hur bostadsbolagen kan bistå i arbetet mot våldsbejakande extremism.

Återremiss

Vi kan sammanfattningsvis konstatera att det föreliggande ärendet helt saknar en uppdaterad handlingsplan och inte lever upp till de direktiv som en blocköverskridande majoritet i kommunstyrelsen stod bakom. Såväl i enskildheter som sammantaget är stadens handlingsplaner alltför otillfredsställande. Särskilt anmärkningsvärt är att ett samlat grepp kring frågorna alltför saknas, trots att hoten från våldsbejakande extremism om något har skärpts ytterligare de senaste månaderna.

Alliansen värdesätter breda och blocköverskridande överenskommelser i strategiskt viktiga frågor för staden. Men sådana överenskommelser kan inte ske till priset av att sakinnehållet blir alltför urvattnat. Och överenskommelserna förlorar sitt syfte om deras intentioner inte efterlevs i det fortsatta arbetet. I detta fall kan vi

konstatera att vi upprepade gånger under mandatperioden visat god vilja i att gemensamt driva arbetet mot våldsbejakande extremism framåt. Men det konkreta resultatet i form av ett skärpt, stärkt och professionaliserat systematiskt arbete mot våldsbejakande extremism uteblir alltjämt.

Ersättaryttrande

Sofia Lundin (Fi) instämmer i särskilt uttalande från ordföranden Roger Mogert m.fl. (S), Micke Seid m.fl. (MP) och Ann Mari Engel (V).

Pelle Thörnberg (C) instämmer i särskilt uttalande från vice ordförande Rasmus Jonlund m.fl. (L).

Ulf Lönnberg (KD) instämmer i särskilt uttalande från Sophia Granswed m.fl. (M).

§ 5**Tertialrapport 2 2017 Stadsarkivet**

Dnr 1.2-11933/2017

Beslut

Kulturnämnden beslutar enligt förslag från stadsarkivet:

- 1) att godkänna och överlämna Stadsarkivets tertialrapport 2 2017 till kommunstyrelsen
- 2) att hos kommunstyrelsen begära godkännande av omslutningsförändringar om 10,7 mnkr
- 3) att förklara beslutet omedelbart justerat

Handlingar i ärendet

Stadsarkivets tjänsteutlåtande i rubricerat ärende från 2017-09-07

Sammanfattning

Stadsarkivet bidrar i hög grad till uppfyllelse av kommunfullmäktiges inriktningsmål och mål för verksamhetsområdet. Samtliga nämndmål beräknas uppfyllas och de i verksamhetsplanen beslutade aktiviteterna genomföras i huvudsak utan avvikelser.

Besökstalen ökar kraftigt och antalet frågor om information ur arkiven ligger på en fortsatt hög nivå. Under perioden har ett genomförandebeslut om förvärv och anpassning av arkivlokaler vid Liljeholmskajen fattats av respektive nämnd, Fastighets- och Kulturnämnden samt av kommunfullmäktige.

Stadsarkivet är angeläget, känt och tillgängligt

Besöken till läsesal, programverksamhet och visningar i lokalerna på Kungsklippan har ökat med nästan 22 procent. Totalt har 31 482 personer besökt Stadsarkivets lokaler, vilket är 5 610 fler än motsvarande period förra året. Webbesöken har ökat med 13 procent, och antalet följare i sociala medier med totalt 53 procent jämfört med samma period i fjol.

Stadsarkivet har genomfört riktade insatser för att nå nya målgrupper. Ett exempel är samarbete med SFI i syfte att nå stockholmare med annat modersmål än svenska. Stadsarkivets medarbetare har även hållit föreläsningar på andra platser, bland annat på ABF-huset och Kista bibliotek. Ungefär en femtedel av besökarna till Stadsarkivets program och visningar på Kungsklippan är förstagångsbesökare, och närmare 90 procent av besökarna till program- och visningsverksamheten anser att den är angelägen och tillgänglig.

Stadsarkivet har skapat en mer lättillgänglig digital miljö i alla besöksdatorer. Det nya publika gränssnittet har under perioden utvecklas både innehållsligt och utseendemässigt, vilket inneburit att det blivit ännu lättare för användarna att söka information i program och databaser.

Stadsarkivet har under perioden fått tillstånd till kameraövervakning av läsesalen. Syftet med kameraövervakningen är att förebygga stöld och förstörelse av originalhandlingar, samt öka tryggheten för både besökare och medarbetare.

Samverkan mellan Stadsmuseet och Stadsarkivet ökar på både operativ och strategisk nivå. Ett pilotprojekt för utbildning av "stockholmslotsar" har genomförts gemensamt för medarbetare på Stadsarkivet och Stadsmuseet. Syftet med utbildningen var att ge deltagarna vidgad kunskap om institutionernas uppdrag och källmaterial, så att de lättare kan lotsa både Stadsarkivets och Stadsmuseets besökare rätt.

Stadsarkivet samverkar som tidigare år med Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning om platser för sommarjobbade ungdomar. En mycket kraftig ökning av antalet platser möjliggjordes genom samverkan med Stadsmuseet och Stockholmskällan kring dokumentation av platser i Stockholm. Totalt har 48 ungdomar kunnat beredas plats i detta projekt.

Den förvaltningsövergripande lärresursen Stockholmskällan har lanserat en ny webbplats, med starkt förbättrad funktionalitet i mobila enheter. Stadsarkivet har under perioden lagt in

källmaterial som belyser synen på barn och barns medbestämmande, samt ett stort antal nya kartor från bland annat ytterstaden. Ett tema om migration har färdigställts.

Stadsarkivet säkerställer insyn och tillgång till stadens information

Stadsarkivet ansvarar för införandet av gemensamma arbetssätt för dokument- och ärendehantering i staden med tillhörande systemstöd, eDok. I juni driftsattes eDok hos tre pilotverksamheter: Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltning, Fastighetskontoret och Familjebostäder. Parallellt har arbete pågått med införande av eDok på bland annat stadsledningskontoret.

Arbetet med att färdigställa stadsgemensamma hanteringsanvisningar för handlingar inom styr och stöd-processer har pågått under perioden. Dessa styrdokument ger införandet av eDok goda förutsättningar att effektivisera stadens ärendehantering. Vägledningen "Att arkivera webb och sociala medier i Stockholms stad" har färdigställts.

Rotemansarkivet är ett register över befolkningen i Stockholms stad för åren 1878-1926. Under perioden har en sökprogramvara tagits fram i samverkan med Sveriges Släktforskarförbund. Digitaliseringsprojektet, som påbörjades för 40 år sedan, är därmed avslutat och är nu en unik källa för alla som söker uppgifter om människor som bott i Stockholm. Stadsarkivet deltar också i forskningsprojektet SwedPop (Swedish Population Data Bases), där finansiering söktes för en samordnad webbpublicering för forskningsändamål av stora svenska befolkningsdatabaser, däribland Rotemannen.

Det digitaliserade kommunfullmäktigetrycket har under sommaren publicerats i en begränsad testversion. Det fullständiga trycket 1863-2009 publiceras senare under 2018 på stadsarkivets webbplats och i e-arkivet. Projektet drivs tillsammans med stadsledningskontoret och har finansierats av programmet för Digital förnyelse.

Antalet förfrågningar om uppgifter ur arkiven ligger på en fortsatt hög nivå. Stadsarkivet har under perioden tagit emot nästan 13 000 frågor. Fastställda handläggningstider har i huvudsak kunnat hållas.

Arkiven är användbara nu och i framtiden

Stadsarkivet säkerställer att arkiven och informationen i dem finns bevarad för framtidens stockholmare, och skapar

förutsättningar för att fler ska kunna hitta och vidareutnyttja informationen.

Under perioden fastställdes genomförandebeslutet för nya arkivlokaler vid Liljeholmskajen (Druvmusten 3) av kommunfullmäktige. Därmed kunde köpet av fastigheten Druvmusten 3 slutföras och tillträde till fastigheten äger rum i början av oktober. Detta säkerställer stadens behov av arkivförvaring för överskådlig framtid, och skapar förutsättningar för samverkan både inom staden, med nationella kulturarvsorganisationer, forskning och näringsliv.

Antal nedladdningar i e-arkivets söktjänst har ökat starkt. En mycket omfattande leverans har tagits emot från Utbildningsförvaltningen, 166 webbplatser från stadens skolor. Utbildningsförvaltningen har även genomfört leveranser av dokumentation av elevers kunskapsutveckling för både gymnasie- och grundskolan. Antalet leveranser till e-arkivet beräknas totalt dock bli något färre än väntat.

Under perioden har Stadsarkivet tagit emot 11 arkivleveranser samt ett flertal tilläggsleveranser till arkiv som redan förvaras på stadsarkivet. De mest omfattande leveranserna var 289 hyllmeter från Länsstyrelsen samt 250 hyllmeter från Miljöförvaltningen. Einar Forseths originalskisser till Gyllene salens mosaiker är nu levererade till Stadsarkivet. Skisserna återupptäcktes förra året, efter att ha varit försvunna sedan 1940-talet. Bland dem finns förlagan till mosaiken Mälardrottningen.

Projektet *Bekönade rum. Mångdimensionella vandringar i Stockholms historia* vill åstadkomma ett långsiktigt och metodutvecklande samarbete mellan museer, arkiv och forskare. Under perioden har forskare från Stockholms universitet, Stadsmuseet och Nordiska museet i samarbete med Stadsarkivet forskat i bland annat Prostitutionsavdelningens arkiv, Stadsbyggnadskontorets arkiv och Barnavårdsnämndens arkiv.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Roger Mogert (S) finner att nämnden beslutar enligt stadsarkivets förslag.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av ordföranden Roger Mogert m.fl. (S), Micke Seid m.fl. (MP) och Ann Mari Engel (V) enligt följande:

En god, enkel och jämlik tillgång till stadens information stärker stockholmarnas möjligheter att agera, påverka och vara delaktiga i stadens utveckling. Stadsarkivet skapar genom detta bättre förutsättningar för en sammanhållen stad.

Det är glädjande att se hur stadsarkivet fortsätter bli en angelägenhet för fler, inte bara genom fler besök utan också genom ett utvecklat arbete gentemot specifika målgrupper. Vi vill i första hand tacka stadsarkivet för detta goda arbete. Vi vill även tacka för det sätt på vilken tertialrapporteringen utvecklats. Uppföljningen av den egna verksamheten i löptext har utvecklats på ett sätt som tydligare visar på vad som verkligen skett, samt på de utmaningar och möjligheter som föreligger för att uppnå stadens mål.

Särskilt uttalande lämnas av vice ordförande Rasmus Jonlund m.fl. (L) och Sophia Granswed m.fl. (M) enligt följande:

Stadsarkivet har en viktig roll som kunskapsbas om Stockholms historia för både stockholmare i allmänhet och forskare. Tillgång till arkivinformer ger dagens och morgondagens stockholmare insyn i de offentliga beslutsprocesserna och möjlighet till både forskning och andra perspektiv kring Stockholms historia. Verksamheten är därför central utifrån vår syn på demokrati.

Tertialrapport 2 för stadsarkivet bjuder som vanligt på glädjande läsning. Stadsarkivet bidrar i hög grad till uppfyllelse av kommunfullmäktiges inriktningsmål och mål för verksamhetsområdet. Samtliga nämndmål beräknas uppfyllas, och besökstalen ökar kraftigt. Det är mycket positivt att antalet stockholmare som hittar till Stadsarkivets verksamheter ökar. Vi har länge drivit på att Stadsarkivet ska bli mer publikt och tillgänglig för fler stockholmare. Även om verksamheten når allt fler så är det angeläget att fortsätta arbetet med att underlätta för användarna att få tillgång till informationen i arkiven. Genom det skapas förutsättningarna för att offentlighetsprincipen ska upprätthållas.

Ersättaryttrande

Sofia Lundin (Fi) instämmer i särskilt uttalande från ordföranden Roger Mogert m.fl. (S), Micke Seid m.fl. (MP) och Ann Mari Engel (V).

Pelle Thörnberg (C) instämmer i särskilt uttalande från vice ordförande Rasmus Jonlund m.fl. (L) och Sophia Granswed m.fl. (M).

§ 6**Översiktsplan för Stockholms stad.
Utställningsförslag. Svar på remiss från
stadsbyggnadskontoret**

Dnr 4.1/2306/2017

Beslut

Kulturnämnden beslutar enligt förslag från kulturförvaltningen:

- 1) Att som svar på stadsbyggnadskontorets remiss överlämna kulturförvaltningens tjänsteutlåtande
- 2) Att förklara beslutet omedelbart justerat.

Handlingar i ärendet

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande i rubricerat ärende från 2017-09-07

Sammanfattning

Stadsbyggnadskontoret har utarbetat ett förslag till ny översiktsplan för Stockholm som efter samråd nu ställts ut för granskning. Efter granskningen kan förslaget komma att bearbetas ytterligare innan det lämnas över till kommunfullmäktige för beslut.

Kulturförvaltningen anser att den kommande Översiktsplanen för Stockholm ger goda förutsättningar för kultur i stadsutvecklingen. Att kulturliv finns med som ett allmänt intresse är mycket positivt. Även kulturmiljö och offentlig konst behandlas på ett ingående och bra sätt. De bearbetningar som gjorts efter samrådet har inneburit klara förbättringar och förslaget är nu överlag bra i de olika frågor som berör kulturnämndens ansvarsområde. Det är också positivt att kapitlet om lokala utvecklingsmöjligheter nu inkluderar kulturfrågor.

Enligt förvaltningen kvarstår några mer principiella saker som bör åtgärdas i den fortsatta bearbetningen. Dessa är:

- Översiktsplanens övergripande nivå gör att den behöver kompletteras med områdesplaner eller fördjupningar inför förändringar som i sig själv eller genom sin kumulativa effekt kan få stor påverkan på ett område. Behovet av en sådan process behöver förtydligas i översiktsplanen.
- Förhållningssätt till stadens fornlämningar behöver beskrivas.
- Texterna om urbana stråk, stadsgator och utvecklingsområden behöver utvecklas för att öka tydligheten.

Utöver detta kvarstår en del av de detaljsynpunkter som förvaltningen lämnade i samrådet.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

- 1) Ordföranden Roger Mogert m.fl. (S), Micke Seid m.fl. (MP) och Ann Mari Engel (V) föreslår (se beslutet).
- 2) Vice ordförande Rasmus Jonlund (L) m.fl. föreslår att kulturnämnden beslutar att delvis bifalla kontorets förslag och att därutöver anföra:

Förslaget till en ny Översiktsplan (ÖP) för Stockholm är i huvudsak väl utformat. Mycket av det som nämns i samrådsförslaget är frågor som Liberalerna och Alliansen länge drivit. Med det sagt har vi ett antal synpunkter som vi anser att en ny Översiktsplan tydligare borde förhålla sig till.

Liberalerna är ett parti som tar ansvar för ett kraftfullt byggande i Stockholm, och det råder inga tvivel om att vi måste bygga mycket under en lång tid framöver, men om man vill bygga mycket måste man också bygga bra. Risken med att bygga väldigt många bostäder på en gång är nämligen att viktiga projekt slutar på ett stadsbyggnadsmässigt dåligt sätt. Ett exempel på detta är miljonprogrammets byggboom.

Liberalerna anser därför att det är viktigt att Stockholms fortsatta planering sker utefter en områdesplanering. Goda lokala områdesplaner, som noga analyserat det aktuella områdets landskapsmässiga och kulturhistoriska förutsättningar och som på ett strukturerat och inkluderande sätt tagit till sig lokalbefolkningens kunskap om att leva i området, ger rätt förutsättningar för en stadsutveckling som håller i minst hundra år. Områdesplaner är ett annat sätt att planera nybyggnation än de förtätningar som ofta skett utan en genomtänkt strategi i många av våra ytterstadsdelar. De utgör en god grund för att göra större, mindre detaljerade detaljplaner. Den största fördelen med områdesplanerna är att de ger goda förutsättningar för att planera in all samhälllig infrastruktur så som skolor, förskolor, äldreboende och idrottsytor i takt med att staden växer. Detta förutsätter att stadens nämnder och förvaltningar samarbetar på ett genomgripande sätt. Översiktsplanen behöver bli tydligare i vad som är prioriterat i de olika områdena. Till exempel genom att ange hur Arkitektur Stockholm och Stockholms byggnadsordning ska nyttjas i dessa områden. Ett konkret exempel på när ÖP behöver ge vägledning för stadsutvecklingen är i fallet av

trädgårdsstädernas av/utveckling -som pågår utan någon genomtänkt strategi.

En attraktiv, spännande och levande stadsmiljö handlar inte om enskilda byggnader, utan om samspelet mellan alla de byggnaderna som tillsammans utgör staden. Stockholm ska växa genom att vi bygger vidare på det som fungerar – det som skapar en tät, levande, grön och attraktiv stad.

Innerstadens täta kvartersstruktur ska kompletteras, bland annat med fler bostäder i cityområdet, och tillåtas att växa utanför tullarna. Ytterstaden områden behöver bli tätare och mer funktionsblandade för att därmed förbättra underlaget för kaféer, restauranger, andra kommersiella lokaler, samhällsservice samt utbyggd kollektivtrafik. Genom att bygga nytt med kvarterstrukturer i största möjliga mån, och med en genomtänkt planering kan ytterstaden förtätas på ett sätt som skapar många nya bostäder och arbetsplatser, samtidigt som ytterstadsområdenas karaktär och gröna värden beaktas.

I dag pendlar många från söderort och västerort till Norrort eller city där arbetsplatserna finns. En hållbar stadsutveckling innebär att fler attraktiva arbetsplatser, exempelvis i form av nya kontorsfastigheter, också måste skapas i de områden där sådana saknas samtidigt som det byggs fler bostäder. Ett sådant område skulle kunna vara Gullmarsplan-Globen där utrymme finns för både fler bostäder och arbetsplatser. Stockholms stad måste också fortsätta med att flytta ut förvaltningar och bolag till ytterstaden. En levande och välfungerande stad förutsätter att alla stadsdelar har en bra blandning av bostäder och arbetsplatser. Genom att flytta ut stadens verksamheter minskar lokalkostnaderna och underlaget för service och verksamheter ökar i ytterstadens stadsdelar. Det blir också möjligt att omvandla tomställda kontorslokaler i innerstaden från de olika förvaltningarna till bostäder.

Stadens bostadsbyggande måste också planeras för att möta alla stockholmars olika behov. Stadens utveckling ska därför vägledas av målsättningen om en god blandning av upplåtelseformer i hela staden, inbegripandes hyresrätter, bostadsrätter, ägarlägenheter, studentbostäder, småhus, radhus och villor. Det betyder att staden i områden som domineras av bostadsrätter ska verka för att det byggs fler hyresrätter, och vice versa verka för att det i områden som domineras av hyresrätter byggs fler bostadsrätter. Vi ser en oroande utveckling till mer miljonprogramliknande strukturer, till exempel när Stockholmshus placeras i stora

områden, som i Tensta, Östberga, Farsta/Larsboda, Solberga.

Att bygga en tätare stad borgar även för en hållbar stad. Genom att ha sina funktioner samlade kan staden göra ett rikt och varierat utbud tillgängligt för alla. Här finns bra underlag för kollektivtrafik, goda förutsättningar för hög energieffektivitet och dessutom tar man delvis redan använd mark i anspråk när man bygger nytt. När Stockholm växer kommer dock vissa grönområden behöva tas i anspråk för nya bostäder, arbetsplatser, service och infrastruktur. De gröna kilarna är viktiga för naturliv och stadens biologiska mångfald och måste tas i åtanke av översiktsplanen. Samtidigt får de inte hindra ansvarsfull och väl genomtänkt exploatering för nya bostäder nära grönområden. Dagens gröna struktur kommer att förändras, inte minst i ytterstaden. Det ställer höga krav på en genomtänkt planering och att man tar vara på möjligheter att utveckla och förbättra parker och naturområden, så att de kan möta framtidens behov. Stadens naturreservat ska respekteras.

Stadsutvecklingen och planeringen av kollektivtrafik måste vidare samverka i högre grad. När nya stadsutvecklingsområden byggs är det av stor vikt att staden tidigt involverar landstingets trafiknämnd, så att ny kollektivtrafik redan kan finnas på plats när människor flyttar in. Och när vi bygger i redan befintliga bostads- och arbetsområden är det av stor vikt att bebyggelsen, i högsta möjliga mån, lokaliseras till lägen med bra kollektivtrafik. Samarbetet mellan staden och landstinget bör därför både stärkas och utvecklas på detta område.

En tät stad förbättrar även förutsättningarna för den levande staden. En funktionsblandad bebyggelse med bostäder, arbetsplatser, handel och kultur ger en attraktiv stadsmiljö och befolkningstätheten ser till att verksamheterna går runt. Vad det gäller stadsmiljön måste ambitionen vara att skapa attraktiva och varierande boendemiljöer i hela staden, med närhet till torg, parker, levande gatustråk och samhällsservice.

Stockholm behöver också utvecklas till en mer sammankopplad stad. Idag isoleras framförallt ytterstadsområdena effektivt från varandra av breda trafikleder eller otillgängliga naturområden. Det måste bli enklare att röra sig mellan olika stadsdelar, vi måste därför förbättra framförallt gångstråk, cykelvägar och

kollektivtrafikförbindelser mellan stadsdelarna. Fler stadsdelar bör även byggas ihop i syfte att öka tillgängligheten, tryggheten, den sociala integrationen, det naturliga flödet och det ekonomiska utbytet mellan områdena. Exempel på stadsdelar som skulle passa bra för att byggas ihop är Rinkeby och Tensta. När områden växer samman erbjuds även möjligheterna till att skapa nya attraktiva stadsmiljöer och offentliga rum.

Med miljonprogramområdenas sovande struktur och brist på stadsgator följer en känsla av otrygghet när det blir mörkt. En belysningsstrategi måste finnas för att göra miljonprogramområdena mer säkra. Att bygga en tätare stad innebär också att Stockholm blir tryggare. Det är vidare viktigt med ett tydligt jämställdhetsperspektiv i stadens trygghetsarbete, inte minst när det gäller utomhusmiljön. Varken kvinnor eller män ska känna otrygghet eller rädsla för att utsättas för brott. Detta måste beaktas vid utformningen av våra gemensamma miljöer.

Staden behöver också bli bättre på att se till att även sådan infrastruktur som inte utgörs av gator, spår, bostäder, arbetsplatser och kommersiella lokaler byggs ut för att klara av framtida behov. Det rör sig exempelvis om ytor för spontanidrott, idrottshallar, bibliotek, förskolor, skolor, äldre- och LSS-boenden, samt parker. Vi kan inte enbart bygga bostäder, vi måste bygga stad. I dag fungerar inte planeringen av dessa funktioner, översiktsplanen måste därför bli mera konkret i dessa avseenden.

Stockholm är en av världens vackraste städer. Här finns unika värden i den genom århundraden framväxta stadsmiljön och samspelet mellan vattnet och stadens höjder är en oundgänglig del i det som gör Stockholm vacker och trivsamt. Även kommande generationer förtjänar att kunna njuta av stenstadens siluett med de dominerande kyrktornen och några få högre byggnader. Stockholms vatten och grönska hör till de mest älskade värdena hos dem som bor i staden. Det ska vi vara rädda om. Kulturmiljöerna har en stark ställning i många stockholmares medvetande och bidrar starkt till stadens attraktivitet.

Stockholm har många vackra, välplanerade och uppskattade villa- och radhusområden. Dessa områden utgör en mycket viktig del av stadens attraktivitet. Både som gröna, lummiga lungor och som boende med andra värden än i stenstaden. Varje komplettering med ny bebyggelse och

förtätning i trädgårdsstaden måste därför noga bedömas utifrån en rad olika faktorer, inte minst hur de arkitektoniska värdena i omgivande bebyggelse påverkas och hur det nya huset påverkar områdets karaktär.

Vattnet och de naturliga höjdskillnaderna utgör en stor del av stadens själ. Utblickarna över de historiska delarna av staden får inte byggas för. Med god arkitektonisk utformning vill vi bygga högt där det passar och fungerar, men vi måste samtidigt inse att det varken är effektivt, lämpligt eller önskvärt överallt. Vi anser därför att Stockholms byggnadsordning och Arkitektur Stockholm ska få en högre status i kommande Översiktsplan än i samrådshandlingen.

Att bygga stad är i högsta grad en kvalitetsfråga. Förutom att utveckla staden och investera i framtiden kan nyproduktionen användas som verktyg för att korrigera tidigare misstag. Används den på fel sätt skapar vi istället nya. En genomtänkt stadsutvecklingsstrategi möter därför det ständigt ökande behovet av bostäder, arbetsplatser och infrastruktur samtidigt som den alltid har för ögonen behovet av att vi bygger en långsiktigt hållbar, levande, attraktiv och trivsamt stad. Risken är annars att vi bygger miljöer som i framtiden kan visa sig vara både oattraktiva, ineffektiva, otrygga och oekonomiska. Det gynnar ingen, allra minst stockholmarna. Detta måste även Översiktsplanen ta fasta på.

- 3) Sophia Granswed m.fl. (M) föreslår att kulturnämnden beslutar att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut och att därutöver anföra:

Stockholm växer snabbare än någonsin och en fortsatt hög byggtakt är nödvändigt för att människor ska kunna bosätta sig i Stockholm och för en bättre tillväxt. För att vi ska kunna fortsätta att utveckla staden krävs alltså kraftfulla mål för bostadsbyggandet, och att vi bygger med blandade upplåtelseformer så att människor ges ökade möjligheter att välja var och hur de vill bo.

När Alliansen presenterade Promenadstaden år 2010 introducerade den en tydlig vision om att utveckla och bygga vidare på de kvaliteter som den täta, trygga och miljövänliga staden ger. De beslut och de byggnader vi bygger idag ska gälla under väldigt många år. Då är det viktigt att vi gör rätt från början, och vi ser att den täta staden har många fördelar. Dels blir staden mer levande om

den byggs för korta avstånd med levande bottenvåningar, dels blir den mer klimatsmart. Den täta staden kräver helt enkelt mindre energiåtgång och färre resor.

När Stockholm växer är det viktigt att bygga klokt. Många människor som söker sig till Stockholm föredrar att bo i stadsmiljö, gärna i stenstadens kvartersmiljö. Genom en ökad täthet på lämpliga platser kan också mer av stadens grönska sparas. Framtidens stad måste därför utmana de normer och bestämmelser som tagits fram för att bygga en gles stad. Fortfarande är det lättare att med dagens lagstiftning bygga en 1960-talsstad än en stad som motsvarar våra behov. De gamla idéerna finns kvar som frusen ideologi trots att få står för den öppet. Att bygga en modern och hållbar stad som också värnar grönska och kulturvärden ska vara vägledande för den framtida utvecklingen.

Vi måste bryta med den ohållbara stadsplaneringen från mitten av förra seklet, och som bidragit till dagens segregerade samhälle. I en modern stadsmiljö är boendet sammanlänkat med jobb eller studier, näringsliv och nöjen. Det är olika funktioner i människors liv, men lika viktiga delar i den infrastruktur som ligger till grund för en välfungerande stad.

Skiljelinjen går mellan en planeringssyn som önskar lägga människornas liv till rätta genom totalplanering och offentligt ägande och en syn som ser stadsplaneringen som enkla gemensamma regler i marknadsekonomin. Utgångspunkten måste vara att gator och torg ägs av staden medan byggnader i huvudsak ägs privat. Här har staden med sitt stora markinnehav en viktig roll i markanvisningsskedet och i planprocessen. Mindre fastigheter ger både fler aktörer, också privatpersoner, med spridd ägarbild, ett varierat intryck och en diversifierad arkitektur. Ett gott exempel på denna typ av planering är det pågående projektet i kvarteret Persikan på östra Södermalm.

Den blandning av funktioner som kännetecknar den moderna och hållbara staden bidrar också till en levande, trygg och integrerad miljö med tätare stadsrum och kvalitet i parker och torg. Stadens gaturum ska ge förutsättningar för det myllrande stadsliv som förknippas med en storstad som Stockholm. I såväl inner- som ytterstaden ska bottenvåningarna kunna innehålla butiker, kaféer, restauranger, kulturverksamheter och andra

serviceinrättningar med kontor och bostäder på de övre våningarna.

Samtidigt får vi inte upprepa misstagen från miljonprogrammet. Arkitekturen behöver bli mer varierad för att undvika monotona och sterila miljöer, och vi måste slå vakt om Stockholms byggnadstradition där äldre värdefull bebyggelse kompletterats med högkvalitativ spännande ny bebyggelse från varje tidsepok. Den klassiska arkitekturen kan med fördel tjäna som föredöme med variation i färg, gestaltning och form. Med balkong mot gata som huvudregel bidrar vi också till att skapa mer trivsamma boendemiljöer och ett tryggare gaturum. Arkitektoniska kvaliteter måste säkerställas tidigt i processen och medborgare bör i högre utsträckning få säga sitt vad det gäller gestaltungsfrågor. Därmed kan staden utvecklas beaktande av de kulturhistoriska värdena och behovet av förnyelse. Gammal industrimark i centrala lägen kan omvandlas till attraktiva stadsdelar som binder samman staden.

En annan konfliktlinje gäller de fysiska gränserna mellan det som är gemensamt och det som är enskilt. Ju tydligare gränser, desto bättre fungerar stadslivet. Exempelvis ger slutna kvarter tydliga gaturum och välanvända gårdar. Öppna bebyggelsemönster där det är otydligt var gränsen går mellan privat och offentligt ger ofta resultatet att ingen använder gårdarna; de uppfattas för privata av allmänheten och för allmänna av de närboende.

Stockholmsregionen har utrymme både för stadsbebyggelse och mer småskaliga områden. Gemensamt är att de miljöer som skapas ska vara attraktiva, genomtänkta och välkomna samspel mellan människor. Det behöver inte byggas stad överallt, men i de kommuner och områden där det görs ska det byggas en god stadsmiljö. Hela Stockholms län är också en sammanlänkad region för arbets- och bostadsmarknaden. Därför är det också viktigt hur infrastrukturen mellan de olika bostäder som byggs och de arbetsplatser som finns i regionen ser ut.

Vi vill att stadens bortglömda rum utvecklas med nya och tillgängliga rekreationsytor som blir till gagn för såväl stockholmarna som stadens publika gestaltning, värden som är omistliga. Mer resurser kan komma att behöva läggas på att utveckla befintliga, och skapa nya, gröna värden när Stockholm växer. I detta avseende bör även fler möjligheter till överdäckningar av vägar ses över. Båda

dessas gröna och urbana åtgärder skulle rimligen få mycket önskvärda effekter på möjligheten att välja bort bilen när alternativa förbindelser bättre knyter samman de växande stadsdelarna med varandra.

Att knyta samman stadsdelar med varandra måste vara ett av de viktigaste målen med stadsutvecklingen och bostadsbyggandet. Barriärer mellan stadsdelar kan bestå av både vägar, järnvägar och grönområden. Vad som kan se grönt och trivsamt ut på en karta kan i verkligheten skapa barriärer och otrygghet. Att bygga i vissa delar av ett grönområde kan i vissa fall göra att stadsdelar binds samman och att människor till fots eller cykel kan röra sig emellan utan att känna otrygghet. Detta kan i sin tur leda till att flöden skapas som gynnar social hållbarhet och ökar integrationen.

Gaturummet ska ge utrymme för flanerande stockholmare. Kollektivtrafik, cykel och gång ska prioriteras både av miljö- och framkomlighetsskäl. I en tät stad med en livfull stadsmiljö anpassad för människorna som vistas där är det av största vikt att bilarna samsas med övriga trafikslag. Vi har respekt för att många är beroende av bil och att trafik kan bidra till stadens liv och puls, men det ska alltid finnas attraktiva alternativ. Vi måste se till att en östlig förbindelse snarast kommer på plats, så att Stockholm får den nödvändiga ringleden. Det skulle också möjliggöra en tunnelförläggning av den del av Centralbron som hanterar biltrafiken, så att vi kan öppna upp Riddarholmskanalen och skapa ett attraktivt city med människorna i fokus.

Ett livskraftigt kultur- och nöjesliv är en viktig del i att skapa den dynamik som behövs för att nya stadsdelar ska etablera sig och växa ihop med andra delar av staden. Promenadstadens täta form ger ett gatuliv som skapar förutsättningar för nya kulturverksamheter att etablera sig och kunna växa. I en stad som byggs för större närhet är också förutsättningarna för en attraktiv kollektivtrafik gynnsamma.

Mångfalden är en del av storstaden, därför bör stadens alla delar präglas av en egen identitet och särprägel. Således måste det finnas en god blandning av olika upplåtelseformer och en variation inom bebyggelsen. Stadsplaneringen bör bidra till en bättre integration och en större trygghet i staden genom att länka samman olika stadsdelar, samtidigt som grönområden ska utvecklas så att

fler stockholmare kan njuta av dem och nya parker ska skapas.

Vi ser att styrkan i Stockholms arbetsmarknad är bredden och mångfalden: små, medelstora och stora företag, forskare, entreprenörer, kreatörer och ingenjörer. Det ska vara enkelt att byta mellan olika arbeten och mellan arbete, utbildning och företagande. Stockholm behöver fler arbetsplatser. Nya jobb och företag behöver växa fram i hela staden. När vi planerar för ett växande Stockholm är det i högsta grad väsentligt att samtidigt skapa fler arbetsplatser. Detta är särskilt prioriterat där det idag råder ett underskott av arbetsplatser, i synnerhet i Söderort. Sett till staden som helhet måste det i den fysiska planeringen även ingå att värna företagsområden, och i det fall något av dessa behöver tas i anspråk bör nya platser pekats ut i dialog med berörda företag.

Ur ett företagsperspektiv är inte minst hyresrätten som initial boendeform en viktig fråga för många. Bland annat vittnar start-ups och andra växande företag som vill etablera sig i Stockholmsregionen om hur bostadsbristen gör det svårt för dem att expandera. Det som primärt efterfrågas är små hyresrätter för nyanställda som efter några år i företaget sedan avser köpa ett boende. Även kollektivboenden är något som efterfrågas. Större bostadsutvecklingsprojekt bör även innefatta en andel ägarlägenheter, för att erbjuda företag och deras anställda fler alternativ. En annan väsentlig del i detta handlar om tillgången till lokaler med rimliga hyresnivåer så att små och nya företag ges rätt förutsättningar att anställa och växa.

För att klara den utvecklingen behöver Stockholm planeras för framtiden och lära av de misstag som begåtts tidigare. Vi bejaktar och eftersträvar en utveckling av Stockholm med nya funktionsblandade stadsdelar där bostäder, verksamheter och olika trafikslag samsas. För att skapa så högkvalitativa stadsdelar som möjligt är det viktigt med en stadsmässig bebyggelse och att våga pröva den täta kvartersstaden även utanför innerstadens krans. Stockholm har inte råd med en gles bebyggelse i kollektivtrafiknära lägen eftersom behovet av bostäder är akut.

Stockholm är känt för sina gröna och blå värden. I stadsplaneringen ska det vara självklart att verka för ekologiska värden, att bygga klimatsmart och till en rimlig slutkostnad för de boende. Ett större invånarantal ökar

trycket på stadens parker, grönområden och vattenspeglar. Därför är det viktigt att peka ut strategiskt viktiga naturområden och att hantera bebyggelse vid och på vatten varsamt. Stadens parker ska utvecklas med nya metoder för planering av grönområden. Nya parker och träd ska anläggas som en naturlig del av stadsutvecklingsområden. Befintliga parkers stora värde tillsammans med andra rekreationsytor ska bevaras.

Grönskan och vattnet ska utnyttjas för att förbättra stadsklimatet och mildra konsekvenserna av klimatförändringar. Särskilt i tätbebyggda stadsdelar är det viktigt att minska andelen hårdgjorda ytor och öka mängden grönska med fler träd, pocket-parker, planteringar och gröna tak. Genom att använda stadens taklandskap på ett bättre och mer effektivt sätt än vi många gånger gör idag får vi åtminstone mervärden på tre olika sätt. Taklandskapen och kvarterens gestaltning blir mer intressanta och dynamiska, vi får sammantaget mer plats för socialt umgänge och för barnen att leka på samtidigt som vi får plats för mer grönska i staden, och vi får ökade möjligheter till närproducerade råvaror. Detta förhållningssätt är framförallt eftersträvärt i de täta stadsmiljöerna såsom city.

Vi tar fasta på att stockholmarna värdesätter kombinationen av en tät levande stad och grönområden av hög kvalitet. City lider än idag av de storskaliga trafiklösningar som genomfördes i modernismens namn under mitten av förra seklet. Dåtidens omfattande rivningar och betongkultur med brutala trafikleder mitt i city har skapat sår i staden. Betong och motorväg dominerar istället för Stockholms vattenlinje som skulle kunna framträda. Därför föreslår vi att den del av Centralbron som hanterar biltrafiken läggs ned i en tunnel, vilket skulle skapa ytor för nya bostäder längs Klara Strand frigörs och att Riddarholmskanalen åter kan öppnas upp.

Fler bostäder är en förutsättning för en fortsatt stark utveckling av Stockholm. Ett fortsatt högt bostadsbyggande måste vara en av stadens främsta prioriterade uppgifter. Stockholm kommer i framtiden behöva växa också vertikalt snarare än horisontellt på grund av stigande efterfrågan på kontorslokaler från nya och expanderande företag, framförallt start-ups och kreativa näringar, och ännu större tryck på bostäder som drivs av befolkningstillväxt och ökade fastighetsvärden. Höga byggnader bör därför uppmuntras av staden i "möjlighetsområden", särskilt om

de är arkitektoniskt tilltalande. Exempel på sådana fördelaktiga områden är Loudden och Kista. Men för att vi ska klara av detta krävs att vi är fler som hjälps i planprocessen.

De stora byggherrarna har egen kompetens och personal när det handlar om att arbeta med detaljplaner. Genom att tillåta byggherrar att själva ta fram detaljplaner, utifrån stadens översiktsplan och vision, skulle betydligt fler bostäder kunna planläggas snabbare. Dessa detaljplaner bör sedan i möjligaste mån delas på olika byggherrar, något vi vet att de större aktörerna också vill göra. En annan fördel med detta är att det ger stadens handläggare möjlighet att lägga mer fokus på områdesplaneringen, snarare än på enskilda detaljplaner.

Stockholm lider inte brist på mark att bygga på, däremot behöver mer av marken planläggas snabbare än idag för att möta det stora behov av bostäder och nödvändiga samhällsfunktioner som finns. Det är politikens och förvaltningarnas uppgift att dra upp riktlinjerna för den övergripande strukturen i staden - det vill säga vilka volymer som ska tillåtas i respektive del av staden samt hur gatunätet och samhällsservice ska se ut. Stadsdelar ska fortsätta att kompletteras och förtätas med mindre bostadsprojekt, men av ännu större vikt är att utvidga områdesplaneringen. Denna ska utgå ifrån principerna i Promenadstaden och möjligheterna för stadens olika stadsdelar som beskrivs i rapporten Bostadspotential i Stockholm. Planeringen kan därför med fördel utgå ifrån stadsbyggnadsnämndens befintliga organisation med planenheter uppdelade utifrån just stadsdelarna.

I grund och botten menar vi dock att Plan- och bygglagen fungerar relativt bra, men under relativt lång tid har vi tenderat att ge markanvisningar till byggherrar med utgångspunkt i vad de vill ha, istället för att planlägga mark utifrån stadens behov. Resultatet blir att översiktsplanens roll förminskas och processerna blir längre då fler detaljplaner överklagas. Istället bör Stockholm planläggas i större omfattning än idag, utifrån översiktsplaner och regionala utvecklingsplaner. Markanvisningar bör även i större utsträckning ske i ett senare skede, om möjligt helst efter att detaljplanen vunnit laga kraft. Detta förfarande skulle medföra en ökad ekonomisk trygghet och robusthet i planprocessen för såväl byggbolagen som staden. Samtidigt är det ett rimligt antagande att mark med lagakraftvunnen detaljplan får ett högre marknadsvärde än motsvarande

mark som har en mångårig och kostsam planprocess framför sig.

Beslutsgång

Ordförande Roger Mogert (S) ställer förslagen mot varandra och finner att nämnden beslutar enligt förslag från ordföranden Roger Mogert m.fl. (S), Micke Seid m.fl. (MP) och Ann Mari Engel (V).

Reservation

Vice ordförande Rasmus Jonlund m.fl. (L) och Sophia Granswed m.fl. (M) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sina respektive förslag.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av ordföranden Roger Mogert m.fl. (S), Micke Seid m.fl. (MP) och Ann Mari Engel (V) enligt följande:

Stockholm är inne i en historisk tillväxtperiod. Det är många människor som vill leva sina liv i vår stad. Det är positivt, vi ska vara en öppen, kreativ och framtidsinriktad stad där människor känner sig välkomna. Att människor vill leva och verka i Stockholm är inte minst en följd av att stadens kulturella utbud. Ett rikt kulturliv är en förutsättning för Stockholms positiva utveckling. Det är därför glädjande se hur kulturen får en ökad plats i stadsplaneringen. Såväl existerande som framtida kulturliv, institutioner likväl som fria kulturaktörer behöver tidigt och tydligt tas hänsyn till i utvecklingen av en levande stad för alla.

En del av Stockholms attraktionskraft bygger på staden skönhet, varierade och karaktärsfulla stadslandskap. När staden nu växer är det viktigt att kulturmiljön ses som en resurs i planeringen av vår stad. Ett viktigt planeringsverktyg är Stadsmuseets löpande kulturhistoriska klassificering.

Ersätтарыttrande

Sofia Lundin (Fi) instämmer i särskilt uttalande från ordföranden Roger Mogert m.fl. (S), Micke Seid m.fl. (MP) och Ann Mari Engel (V).

§ 7

Program för City, stadsdelen Norrmalm och del av Östermalm. Samrådsförslag. Svar på remiss från stadsbyggnadskontoret

Dnr 4.1/1995/2017

Beslut

Kulturnämnden beslutar enligt förslag från kulturförvaltningen:

- 1) Att kulturnämnden som svar på stadsbyggnadskontorets remiss överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande.
- 2) Att kulturnämnden förklarar beslutet omedelbart justerat.

Handlingar i ärendet

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande i rubricerat ärende från 2017-09-04.

Sammanfattning

Stadsbyggnadskontoret har utarbetat ett förslag till Program för City, som skickats ut på samråd. Efter samrådet kommer förslaget att bearbetas innan det ställs ut och därefter lämnas över till stadsbyggnadsnämnden för beslut.

Kulturförvaltningen anser att det helhetsperspektiv på City som programmet tar som utgångspunkt är positivt. Stockholms City har stora kulturvärden, både genom verksamheter som finns här och genom stadsmiljöns kulturarv och arkitektoniska kvaliteter. Det är bra att programmet tydliggör att olika delar av City har olika förutsättningar. Kulturförvaltningen bedömer att programmet kan ge möjligheter till styrning av förändringar så att Citys värdefulla kulturmiljöer hanteras med varsamhet. Programmets riktlinjer tar bland annat upp människors upplevelser av Citys och betydelsen av de offentliga rummen. Den vägledning som ges handlar om den fysiska miljön och kulturförvaltningen vill betona betydelsen av att skapa planeringsprocesser som gör att innehållet i byggnaderna och livet mellan husen också kan planeras så att kulturlivet, kreativa näringar, evenemang, kulturinstitutioner och nattelivet ges utrymme. Det blir viktigt att identifiera kulturvärden och kulturpotential i den fortsatta planeringen och kulturunderlag bör tas fram för att precisera möjligt kulturinnehåll i olika delar av City. Kulturförvaltningen vill särskilt framhålla att det pågår en översyn av Kungsträdgården.

I den vidare bearbetningen bör programmet utvecklas med konkretiseringar av riktlinjerna när det gäller hur befintlig bebyggelse och miljö ska hanteras. I samrådsförslaget är det svårt att bedöma faktiska effekter på bebyggelse, stadsbild och siluett.

Skilda tolkningsmöjligheter leder till osäkerhet om vilka typer av åtgärder som är möjliga, exempelvis med hänsyn till kulturhistoriska värden. För att stärka programmets roll som planeringsinstrument är det viktigt att förtydliganden sker. Kulturförvaltningen lämnar förslag på konkretiseringar i remissvaret. Som komplettering kan förhållningssätten till höjder och skala visualiseras på en karta, där illustrationerna i del 2 ses som en förebild. Förtydliganden kan även göras i kommande områdesvisa fördjupningar av programmet.

Kulturförvaltningen ser det som en potentiell svaghet att stadens kulturhistoriska klassificering av bebyggelsen med därtill hörande underlag inte i någon större utsträckning används i programmet. Därför bör skrivningarna om Riksintressets värdekärnor kompletteras med uppgifter om kulturhistorisk klassificering. Vidare bör programmet på ett tydligare sätt beakta de kulturhistoriska värdena i den modernistiska bebyggelsen utanför Riksintressets värdekärnor, exempelvis i avsnitten som rör *Det moderna City* och *Stenstaden*.

I delen *Riktlinjer* är det bra att frågeställningar konkretiseras som bör besvaras vid varje förnyelseprojekt. För att säkerställa områdets och bebyggelsens kvaliteter bör riktlinjerna dock kompletteras med ytterligare en fråga som rör hur projektet förhåller sig till befintliga kulturhistoriska värden. Med samma utgångspunkt bör det i punkterna under riktlinjernas fem sammanfattande rubriker föras in formuleringar om vikten av att vid åtgärder ta hänsyn till byggnadens och miljöns specifika förutsättningar och kulturhistoriska värden.

I programmets del 2 finns bra resonemang beträffande stadsbild och höjdskala, till exempel skrivningar om att de enstaka högre byggnadernas funktion som accenter i siluetten är beroende av deras fåtal. Dessa bör föras in som utgångspunkter i del 1 och även avspeglas i avsnittet *Riktlinjer*.

Ett varsamt utvecklande av befintliga byggnader och miljöer är inte enbart en kulturmiljöfråga, utan kan även handla om resurshushållning i linje med målen att skapa en långsiktigt hållbar stad.

Kulturförvaltningen deltar gärna i den fortsatta bearbetningen av programmet.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

- 1) Ordföranden Roger Mogert m.fl. (S), Micke Seid m.fl. (MP) och Ann Mari Engel (V) föreslår (se beslutet).

- 2) Vice ordförande Rasmus Jonlund (L) m.fl. föreslår att kulturnämnden beslutar att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut och att därutöver anföra:

Liberalerna har länge efterfrågat konkreta riktlinjer för utvecklingen av City. Vi är nu glada att det efter flera år har kommit ett förslag. Det är bra att gatumiljö- och trafikfrågorna har samanalyseras med byggnadsfrågorna och flera goda idéer finns i det som presenteras.

Så som programmet för City nu presenteras för nämnden ser vi dock stora brister i hanteringen av dels bostadsfrågan och dels kulturmiljöfrågan.

Bostäder

Vad det gäller fler bostäder i City anser vi, tillskillnad från programmet, att ambitionen med fler bostäder i City ska vara uttalad i hela området. Vi delar inte programmets innebörd vad det gäller att ”Områden med ett pulserande cityliv och med många restauranger, kultur och evenemang är inte lämpliga för bostäder”.

Om det ska bli fler bostäder i city så måste staden arbeta utefter en medveten strategi. Idag är antalet lägenheter i flerbostadshus i ”Klara”, ”Jakob” och ”Södra Johannes” – det som brukar kallas City mellan 500- och 1500 per stadsdel. Det kan man jämföra med grannen ”Kungsholmen” med ungefär samma yta där det finns runt 12000 lägenheter. Vill vi förändra det måste vi ha en uppfattning om hur nya detaljplaner bidrar eller inte, till våra mål.

Området intill Norra Latin invid Norra Bantorget är idag till stor del en grusplan med tillfällig uteservering under sommarmånaderna. En varsam förtätning av bostäder på denna redan hårdgjorda yta skulle bidra till att den delen av City blev tryggare och mer använd året runt. Garage finns under jord så p-platser behöver inte tillföras. Att återta Norra Latinbyggnaden som skola, enligt Liberalernas tidigare förslag, skulle också tillföra området mer liv och med fördel kunna kombineras med bostadsutveckling på platsen.

Liberalerna anser därför att det ska vara en uttalad strategi att minst $\frac{1}{4}$ av nytillkomna kvadratmeter i City ska vara

bostäder och att detta i princip ska gälla alla enskilda projekt.

Kulturmiljö- och skönhetsvärdena

Förutom funktionssammansättningen i stadsdelen behöver vi också förhålla oss till skönhetsvärdena på ett sammanhållet sätt. Det är idag en allvarlig brist att vi inte har ett samlat grepp på hur de nya byggnadshöjderna, volymerna, takutformningarna och därmed siktlinjerna kommer att förändra Stockholm perspektiven på existerande byggnader i staden och på Citys skyline. Det finns all anledning att vara orolig i ett större perspektiv. För det handlar inte enbart om att höja en enstaka byggnad med ett antal våningar, utan om en utveckling där vi successivt sätter en ny standard för höjder på nya och tillbyggnader på gamla hus. Påbyggnaden av Gallerian-kvarteret, Hästenkvarteret, Mästerhuset, den nya stationen för Citybanan (kvarteret Orgelpipan), Trygg-Hansa-huset (kvarteret Brädstapeln) och KPMG-huset (kvarteret Snäckan) samt förslagen till Sturegallerian, innebär en jäsning av den centrala innerstaden som knappt innehåller en enda bostad. Det City behöver är inte flera ogenomtänkta jäsningar och kontorslokaler, utan en genomtänkt områdesplan, tydliga riktlinjer och fler bostäder.

Konsekvensutredning för riktlinjernas påverkan på kulturmiljön påpekar riktlinjernas bristande ledning för kulturmiljövärdena. Särskilt eftersom frågan om en sammanhållen beskrivning av hur stadsmiljön ska utvecklas ur höjd-/volym-/stadsvisynpunkt saknas. I stället finns i programmet ett antal noteringar om hur olika områden ska förhålla sig i höjd till vissa byggnader. De byggnader som i det flesta fall utgör referenspunkter är just de byggnader som vi i Liberalerna i flera år varnat för kommer vara början på en allmän ”jäsning” av innerstaden som kommer förstöra vyerna över Stockholm.

Trots att programmet innehåller mycket omfattande beskrivningar av kulturmiljövärdena i Stockholm så är själva riktlinjerna som rör att bevara flera av de unika värdeskapande särdragen väldigt tunna, mer påståenden om hur det är idag än riktlinjer om hur vi ska bygga framöver. Dessa måste vara tydliga och presenteras i ett sammanhang som täcker hela området.

De ömsom varsamma och ömsom djärva förändringarna som efterlyses i Cityvisionen kan inte analyseras plan för

plan utan sammanhållen värdering. Risken är påtaglig att det då varken bli medvetna djärva förändringar, eller varsamma sådana. Att problemen kvarstår och det unika försvinner.

Det är en stor styrka att fastighetsägarna i City vill utveckla sina fastigheter. Det politiska ansvaret är att se den större bilden i tid och rum och medvetet utveckla staden på ett för alla intressenter på ett tydligt sätt.

Om vi inte tänker efter innan vi bygger finns risken att vi upprepar 1960-talets misstag. Då blir vi stående med citykvarter som är övergivna utanför kontorstid, otrygga stora delar av dygnet. Och därtill med en utslätad stadssiluett.

Västra City

I området som idag domineras av järnvägsspår finns möjligheter att utveckla en ny stadsdel i City.

Överdäckningar är mycket komplicerade och extremt dyra, vilket staden erfarit efter Hagastadens utveckling. En ny stadsdel på en överdäckning med sjökontakt mot Klara strand och Barnhusviken vore fantastiskt intressant. En sådan stadsdel måste självklart utvecklas i samklang med övriga City, Vasastan och Kungsholmen. En övervägande andel bostäder och kultur/nöjen bör vara målet för utvecklingen av Västra City.

- 3) Sophia Granswed m.fl. (M) föreslår att kulturnämnden beslutar att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut och att därutöver anföra:

Stockholm står just nu inför ett av sina mest dramatiska skeden när det handlar om stadens framtida gestaltning och uttryck. Det är en utveckling som under de närmsta åren kommer att vara fullt jämförbar med andra omfattande förändringar i Stockholms historia.

En av de största utmaningarna är att definiera och bygga den stad vi vill se för framtiden. Det gäller såväl i city som i ytterstaden. Vi vet av erfarenhet att en snabb utveckling av staden kräver ett stort mått av eftertänksamhet. 1960-talets modernistiska framfart i city liksom genomförandet av miljonprogrammets glesa struktur har medfört en av de allra största samhällsutmaningarna vi har i Stockholm idag – segregerade stadsdelar och ogästvänliga centrala platser. I Stockholms snabba utveckling måste vi slå vakt om Stockholms byggnadstradition där äldre värdefull

bebyggelse kompletterats med högkvalitativ spännande ny bebyggelse från varje tidsepok. Därmed kan staden utvecklas beaktande av de kulturhistoriska värdena och behovet av förnyelse. Att värna den gamla stenstadens bebyggelse ska vara av stort intresse och innebär att även enskilda byggnadsobjekt behöver sättas in i detta sammanhang.

Utgångspunkten för visionen för city måste vara en levande stadsdel dygnet runt, med attraktiva stadsmiljöer, fler bostäder, en mångfald av aktiviteter och stärkt cityhandel. Proportionerna mellan kontorsyta och boendeyta i området ska förändras, till boendeytans fördel. I så hög utsträckning som möjligt ska alla nya detaljplaner innehålla bostäder. City ska erbjuda ett rikt utbud av restauranger, caféer och butiker, liksom en blandning av arbetsplatser och bostäder. Det är av stor vikt att utvecklingen av city därför även säkerställer fullgoda gång- och cykelvägar, kollektivtrafik och andra tillgänglighetsaspekter.

När Alliansen redan 2012 gav berörda nämnder i budgetuppdrag att ta ett helhetsgrepp på city – Vision för City – så var just idén att skapa en tydlig politisk inriktning för bland annat fastighetsägare att förhålla sig till. Sånär fem år senare kan vi konstatera att mycket av den önskade tydligheten fortfarande inte konkretiserats i dokumentet, vilket tyvärr får anses vara en svaghet. Vår förhoppning är att ett antal delar i dokumentet kommer att förtydligas under den fortsatta processen, bland annat beskrivningarna kring hur om-, till- och nybyggnader kan vara möjliga samt stadens inställning till rivningar kontra bevarande. Just rivningar omnämns i det närmaste inte alls i programmet, vilket utgör en brist i en så väsentlig fråga.

Väl medvetna om att programmet som helhet nu ska bli föremål för en sedvanlig samrådsprocess så vill vi redan inför detta göra några medskick i mer generella, men likväl väsentliga avsnitt. Efter samrådet och inför ett godkännande av programmet avser vi återkomma med förtydliganden kring detta.

Skrivningarna kring Sergels torg behöver bli tydligare och skarpare. Platsen är idag otrygg under flera av dygnets timmar och är ett exempel på misslyckad modernistisk stadsplanering där människor får ge vika för bilar. Staden behöver ta ett samlat grepp för hur Plattan och hela Sergels torg kan få ett lyft och utvecklas till en attraktiv mötesplats.

Södra Drottninggatan behöver lyftas särskilt. I programmet står det nu ingenting om denna viktiga del av City som har stor utvecklingspotential. Norra delen av Drottninggatan ner till Åhléns har i olika faser genomgått förändringar och upprustningar som ökat gatans attraktivitet, tyvärr har den södra delen inte genomgått samma förvandling. Genom fler levande bottenvåningar, värmeslingor ända ner till Strömgatan samt fler uteserveringar skulle Södra Drottninggatan kunna få ett ansiktslyft som skulle göra gatan till en värdig entré mot Helgeandsholmen och det offentliga Sverige.

Nybroplan är idag rörigt för både fotgängare, cyklister och bilister. Orienterbarheten är svårmanövrerad och många konflikter mellan olika trafikantgrupper uppstår lätt. Det är synd på en så fin plats omgiven av Dramaten, Strandvägen, Raoul Wallenbergs torg och Berzeeli park. En åtgärdsplan för denna plats behöver föras in i programmet.

Vi ser positivt på att utveckla stadens bortglömda rum med nya och tillgängliga rekreationsytor som blir till gagn för såväl stockholmarna som stadens publika gestaltning, värden som är omistliga. Mer resurser kan komma att behöva läggas på att utveckla befintliga, och skapa nya, gröna värden när Stockholm växer. I detta avseende bör även fler möjligheter till överdäckningar av vägar ses över. City lider än idag av de storskaliga trafiklösningar som genomfördes i modernismens namn under mitten av förra seklet. Dåtidens omfattande rivningar och betongkultur med brutala trafikleder mitt i city har skapat sår i staden. Betong och motorväg dominerar istället för Stockholms vattenlinje som skulle kunna framträda. Därför menar vi att den del av Centralbron som hanterar biltrafiken ska läggas ned i en tunnel, vilket skulle skapa ytor för nya bostäder längs Klara Strand frigörs och att Riddarholmskanalen åter kan öppnas upp. I detta avseende behöver samrådsunderlaget kompletteras.

Grönskan och vattnet ska utnyttjas för att förbättra stadsklimatet och mildra konsekvenserna av klimatförändringar. Särskilt i tätbebyggda stadsdelar är det viktigt att minska andelen hårdgjorda ytor och öka mängden grönska med fler träd, pocket-parker, planteringar och gröna tak. Genom att använda stadens taklandskap på ett bättre och mer effektivt sätt än vi många gånger gör idag får vi åtminstone mervärden på tre olika sätt. Taklandskapen och kvarterens gestaltning blir mer intressanta och dynamiska, vi får sammantaget mer plats

för socialt umgänge och för barnen att leka på samtidigt som vi får plats för mer grönska i staden, och vi får ökade möjligheter till närproducerade råvaror. Detta förhållningssätt är framförallt eftersträvansvärt i de täta stadsmiljöerna såsom city, varför ett förtydligande behöver göras i samrådsunderlaget.

Kungsträdgården är en av stadens mest centrala och uppskattade parker. Dock är den idag relativt sluten och det är nog många som snarare uppfattar Kungsträdgården mer som ett uppdelat torg än som en trädgård. Om Kungsträdgården öppnas upp från Hamngatan och möter stadslivet på ett tydligare sätt skulle den ha större möjligheter att bli en stadspark värdig sitt namn. För att åstadkomma detta krävs att staden tar ett helhetsgrepp på Kungsträdgården, så att parken åter kan bli en naturligt integrerad del av stadslivet. I arbetet med parkens utveckling är det viktigt att säkerställa balansen mellan dess roll som attraktiv grönskande stadspark och dess funktion som evenemangs- och mötesplats. Det behöver göras en grundlig översyn av hur Kungsträdgården ska användas på bästa sätt framöver, utifrån stockholmarnas perspektiv. Samrådsunderlaget behöver förtydligas avseende Kungsträdgården på sida 48 i programmet samt under kapitlet Kungsträdgården i Trafik och gatumiljöplanen. Såsom texten nu är framlagd är den snarare att se som förslag till utredningar snarare en konkret vision om parken.

Det offentliga rummet – gator och trottoarer, torg och parker, kajer och lekplatser – är en väsentlig del av varje stad. Det är i ”utrymmet mellan husen” som spontana möten kan ske, där vi promenerar, fikar, umgås eller bara vistas. Kvaliteten på miljöerna i det offentliga rummet är givetvis viktiga för upplevelsen av hur det är att vistas i Stockholm. Offentliga miljöer som är skräpiga, vandaliserade eller skumt upplysta skapar en känsla av otrygghet.

Tyvär finns det platser även i city med spretiga uttryck som med återkommande frekvens kan betraktas av stockholmare och turister på stadens torg och i vissa parker. Detta uttryck är till förfång för helheten, och det är i sammanhanget märkligt att staden inte kan uppvisa någon strategi eller ens policy för hur uttrycket på dessa offentliga platser ska te sig. Det handlar i grund och botten om att säkerställa inbjudande och trygg offentlig miljö. Men det handlar också om att visa upp Stockholm från sin allra

bästa sida, för stockholmarna och för världen. I detta avseende behöver samrådsunderlaget tydligt peka på en vision för city med ett attraktivt offentligt rum som kännetecknas av att det är rent, helt, snyggt och överblickbart.

Beslutsgång

Ordförande Roger Mogert (S) ställer förslagen mot varandra och finner att nämnden beslutar enligt förslag från ordföranden Roger Mogert m.fl. (S), Micke Seid m.fl. (MP) och Ann Mari Engel (V).

Reservation

Vice ordförande Rasmus Jonlund m.fl. (L) och Sophia Granswed m.fl. (M) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sina respektive förslag.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av ordföranden Roger Mogert m.fl. (S), Micke Seid m.fl. (MP) och Ann Mari Engel (V) enligt följande:

Stockholms kulturliv och kulturmiljö är avgörande resurser som ligger till grund för stadens attraktion, inte minst i city.

City innehåller en mängd såväl offentliga som privata kulturverksamheter men där finns samtidigt en betydande potential att utveckla utbudet ytterligare. Vi vill särskilt poängtera potentialen av att ytterligare förbättra och förenkla möjligheterna till kultur i det offentliga rummet. Det kommande ärendet kring nya taxor för upplåtelse av mark för tillfälliga kulturarrangemang är här centralt.

Stockholms stadskärna är en kulturhistoriskt mycket intressant miljö med stor variation och många stadsrum med höga kvaliteter. Samtidigt finns det stort utrymme för förbättringar inte minst vad gäller den offentliga miljön. Kulturmiljön ska vara en viktig utgångspunkt när förändringar sker.

Ersättaryttrande

Sofia Lundin (Fi) instämmer i särskilt uttalande från ordföranden Roger Mogert m.fl. (S), Micke Seid m.fl. (MP) och Ann Mari Engel (V).

Ulf Lönnberg (KD) instämmer i förslag till beslut från Sophia Granswed m.fl. (M).

§ 8**Trafik- och gatumiljöplan för City. Svar på remiss från stadsbyggnadskontoret**

Dnr 4.1/2134/2017

Beslut

Kulturnämnden beslutar enligt förslag från kulturförvaltningen:

- 1) Att kulturnämnden som svar på trafikkontorets remiss överlämnar detta tjänsteutlåtande.
- 2) Att kulturnämnden förklarar beslutet omedelbart justerat.

Handlingar i ärendet

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande i rubricerat ärende från 2017-09-18

Sammanfattning

Trafikkontoret har utarbetat ett förslag till Trafik- och gatumiljöplan för City som skickats ut på remiss. Efter remiss och samråd kommer förslaget att bearbetas innan det slutliga förslaget tas fram.

Kulturförvaltningen tycker att planens övergripande mål är mycket positivt; att skapa mer plats för vistelse, grönska och barn samt att underlätta för fotgängare, cyklister och kollektivtrafik. Tillvägagångssättet att minska ytorna för biltrafik och parkering är bra. Det är viktigt att man noga utreder konsekvenserna för Citys kulturhistoriska värden, med utgångspunkt i platsernas varierande karaktär.

När det gäller dispositionen av delen *City idag* anser Kulturförvaltningen att man kan överväga ett alternativt upplägg där resonemang förs in om kulturhistoriska värden under de olika avsnitten.

Vidare anser Kulturförvaltningen att programmet på ett bra sätt tar upp kulturlivet och dess betydelse för människorna. Förvaltningen vill framhäva att det pågår en översyn av Kungsträdgården, där förvaltningen medverkar.

Kulturförvaltningen anser att det på ett bra sätt framkommer att områdets förändringspotential ska bedömas utifrån den sammanvägda påverkan på kulturmiljön. Möjligen bör detta stärkas i inledningen, där man även kan betona befintliga kvaliteter och kulturmiljö som en tillgång för stadsrummets utveckling och för människornas upplevelse.

I avsnitten *Kulturmiljö* samt *Grönstruktur* ser förvaltningen positivt på utgångspunkten att kulturhistoriska värden ska vara en utgångspunkt för utvecklingen. Kulturförvaltningen ger förslag på hur texten kan förändras så att värdena ytterligare lyfts fram, exempelvis när det gäller den kulturhistoriska klassificeringen liksom beträffande grönmiljöerna.

I delarna *Pågående och planerade projekt*, samt *Idéförslag* anser kulturförvaltningen att listan med mål för varje projekt bör kompletteras med en punkt beträffande betydelsen av att värna platsens kulturhistoriska värden. Under *Måluppfyllelse* för varje projekt bör en motsvarande punkt återkomma. När det gäller de specifika idéförslagen anser förvaltningen att valet av platser är väl genomtänkt, liksom oftast åtgärdernas art. Idéförslagen berör platser med betydande kulturhistoriska värden, varför det bör föras in meningar som lyfter vikten av hänsyn till dessa värden under de olika projekten. Texten om det pågående projektet *Arsenalsgatan* är förebildlig i detta hänseende.

Kulturförvaltningen anser att texten till idéförslaget Sergels Torg är problematiskt när det gäller resonemangen kring inglasning. Det bör framgå att dylika åtgärder är negativa för de kulturhistoriska värdena, och att det dessutom föregriper det pågående vårdprogramarbetet för Sergels torg. Förvaltningen tar allvarligt på problemen med upplevd otrygghet, men bedömer att en så pass omfattande förändring noga måste utredas utifrån platsens andra kvaliteter och kulturhistoriska värden.

När det gäller idéförslaget Tegelbacken delar Kulturförvaltningen synen att platsens brister måste åtgärdas. Det bör poängteras att ny bebyggelse måste vara anpassad till det känsliga stadsbildsmässiga läget när det gäller höjd och volym.

Kulturförvaltningen deltar gärna i den fortsatta bearbetningen av planen.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

- 1) Ordföranden Roger Mogert m.fl. (S), Micke Seid m.fl. (MP) och Ann Mari Engel (V) föreslår (se beslutet).
- 2) Vice ordförande Rasmus Jonlund (L) m.fl. föreslår att kulturnämnden beslutar att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut och att därutöver anföra:

Liberalerna har länge efterfrågat konkreta riktlinjer för utvecklingen av City. Vi är nu glada att det efter flera år har kommit ett förslag. Så som Trafik- och gatumiljöplan för

City nu presenteras ser vi dock stora brister i hanteringen av trafikfrågorna.

I Liberalernas vision för Stockholm ska det vara enkelt och inbjudande att röra sig fritt, enkelt och klimatsmart. Den täta och öppna staden möjliggör tillsammans med en klok trafikpolitik en välfungerande livsmiljö där alla människor kan ta sig dit de vill. För att det ska vara möjligt behöver staden prioritera att utforma gator och offentliga ytor så att de är användbara och tillgängliga för alla stadens invånare. Tyvärr saknar det aktuella förslaget helt omfattande lösningsförslag för att göra staden tillgänglig för människor med funktionsvarians. Tillgänglighetsanalys ska vara en del av planeringen redan från de långsiktiga och övergripande planerna för staden, att det här förslaget saknar det perspektivet visar på att majoriteten inte prioriterar att göra Stockholm mer tillgängligt.

Vi vill att fler medborgare gör valet att ta cykeln, eller gå, framför bilen. Cykelbanorna i Stockholm ska hålla samma kvalitet som bilvägarna både i utformning och underhåll. Det är positivt att planen prioriterar gång och cykel som främsta färdval men det hade kunnat gå längre för att lösa de problem som finns för cykeltrafiken. De viktiga cykelstråken som planen redovisar har idag flera hinder mot målet om att göra cykeln till det mest attraktiva färdmedlet. Vi vill att planen ska redovisa för hur platser där cykelbanorna idag överlappas med bussfiler och parkeringar bättre ska planeras och att fler nya tvåfiliga cykelbanor tar plats i förslaget.

Ingen ska behöva vara rädd för att röra sig utomhus. Under stora delar av året finns det flertalet platser i City där stadsmiljön inte lyckas skapa förutsättningar för att de som vistas där ska kunna känna sig trygga. Några exempel är Klaraområdet och Sergels torg. För att dessa platser ska bli mer trygga behövs det en tydligare plan för att skapa bättre belysning och fler öppna ytor i gatuplan.

Det saknas i princip helt konsekvensanalys av de föreslagna trafiklösningarna i trafik- och gatumiljöplanen. Vi lyfte tidigare i Trafiknämnden att planen saknar flera avgörande delar för att kunna skickas ut på remiss. Nu när den är ute på remiss saknas tillräckligt med underlag för att komma med välinformerade synpunkter.

- 3) Sophia Granswed m.fl. (M) föreslår att kulturnämnden beslutar att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut och att därutöver anföra:

Det saknas i princip helt konsekvensanalys av de föreslagna trafiklösningarna i trafik- och gatumiljöplanen.

Moderaterna och Alliansen lyfte tidigare i Trafiknämnden att planen saknar flera avgörande delar för att kunna skickas ut på remiss. Nu när den är ute på remiss saknas tillräckligt med underlag för att komma med välinformerade synpunkter.

Vi är positiva till en levande stadskärna där gående, gatuliv, cyklar och kollektivtrafik är prioriterade i enlighet med den framkomlighetsstrategi som vi är eniga om, men är också måna om att framkomligheten säkras för varutransporter och andra som faktiskt behöver kunna ta sig fram i city. Östlig förbindelse är en viktig del i arbetet för att minska genomfartstrafiken och vi finner det märkligt att den inte ens nämns i ärendet. Att endast stänga av gator för biltrafik kommer i sig inte att leda till att trafiken försvinner, utan riskerar att orsaka än värre trängsel.

Beslutsgång

Ordförande Roger Mogert (S) ställer förslagen mot varandra och finner att nämnden beslutar enligt förslag från ordföranden Roger Mogert m.fl. (S), Micke Seid m.fl. (MP) och Ann Mari Engel (V).

Reservation

Vice ordförande Rasmus Jonlund m.fl. (L) och Sophia Granswed m.fl. (M) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sina respektive förslag.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av ordföranden Roger Mogert m.fl. (S), Micke Seid m.fl. (MP) och Ann Mari Engel (V) enligt följande:

Stockholms kulturliv och kulturmiljö är avgörande resurser som ligger till grund för stadens attraktion, inte minst i city som å ena sidan innehåller en mängd såväl offentliga som privata kulturverksamheter men där det samtidigt finns en betydande potentiell att utveckla utbudet ytterligare. Vi vill särskilt poängtera potentialen av att ytterligare förbättra och förenkla möjligheter till konst och kultur i det offentliga rummet. Det kommande ärendet kring nya taxor för upplåtelse av mark för tillfälliga kulturarrangemang är här centralt.

Ersättaryttrande

Sofia Lundin (Fi) instämmer i särskilt uttalande från ordföranden Roger Mogert m.fl. (S), Micke Seid m.fl. (MP) och Ann Mari Engel (V).

§ 9**Program för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck 2018-2022. Kulturförvaltningens svar på remiss från kommunstyrelsen**

Dnr 1.1/2296/2017

Beslut

Kulturnämnden beslutar enligt förslag från kulturförvaltningen:

- 1) att som svar på remissen överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen,
- 2) att förklara beslutet omedelbart justerat.

Handlingar i ärendet

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande i rubricerat ärende från 2017-09-08.

Sammanfattning

Programmets föreslagna åtgärder syftar till att utveckla och säkerställa kvaliteten i stadens verksamheter så att alla människor, oavsett könsidentitet, könsuttryck eller sexuell läggning, blir likvärdigt bemötta. Syftet är också att den service och omsorg och de tjänster som erbjuds stockholmarna är lika tillgänglig, av lika hög kvalitet och lika väl anpassade för alla. Programmet är indelat i fem insatsområden, där ett anger att hbtq-personer ska ha likvärdig tillgång till kultur, idrott och fritid.

Kulturförvaltningen instämmer med programmets analyser samt förslag till genomförande och uppföljning. Förvaltningen betonar också att den är en strategiskt viktig aktör i detta arbete med publika verksamheter som möter stockholmarna på många arenor. I remissvaret ges exempel på hur kulturförvaltningen arbetar med normkritik på såväl policynivå som i den utåtriktade verksamheten.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Roger Mogert (S) finner att nämnden beslutar enligt förvaltningens förslag.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av vice ordförande Rasmus Jonlund m.fl. (L) enligt följande:

När Alliansen styrde tog vi fram ett program för hbtq-frågor. Remissrundan hade precis hunnit bli klar när den nya majoriteten efter maktskiftet valde att avbryta arbetet. Det har sedan tagit majoriteten tre år att presentera ett eget program. Programmet för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck är med andra ord efterlängtat men kunde ha varit mer konkret. Uppföljning, tidsplaner och ansvarsfördelning bör framgå tydligare, så att viktiga uppgifter inte bara blir hängande i luften.

Med det sagt så är det positivt att ett program för detta viktiga arbete nu har presenterats. Med ett program på plats kan förvaltningar och nämnder förhoppningsvis spurras att höja ambitionsnivån när det kommer till att iakttä transpersoners behov och rättigheter, stärka rätten till skyddat boende för hbtq-personer som utsätts för våld i nära relationer, synliggöra hbtq-personers särskilda utsatthet för hedersförtryck, och öka medvetenheten om hbtq-personers ställning som måltavlor för våldsbejakande extremism.

Särskilt uttalande lämnas av Sophia Granswed m.fl. (M) enligt följande:

Alla människor ska ha samma frihet att göra egna val för att forma sina liv. För att uppnå ett jämställt och jämlikt samhälle för alla individer ska staden arbeta för att de hinder som finns ska undanröjas.

Det aktuella programmet har ett gott syfte. Dock ser vi en problematik i att ålägga stadens verksamheter ytterligare policies och styrdokument. Mängden styrdokument bör tvärtom minimeras. Det bästa vore att föra samman alla policies som rör diskriminering i ett övergripande dokument om hur staden ska arbeta ur ett medborgarperspektiv med dessa frågor. Det borde vara självklart att svensk lag ska gälla utan att det tydliggörs i ett policyprogram. I detta tänkta övergripande dokument bör det föreliggande programmets fokusområden inkluderas.

Ersättaryttrande

Pelle Thörnberg (C) instämmer i särskilt uttalande från Sophia Granswed m.fl. (M).

§ 10**Program för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck 2018-2022. Stadsarkivets svar på remiss från kommunstyrelsen**

Dnr 1.6-11421/2017

Beslut

Kulturnämnden beslutar enligt förslag från stadsarkivet:

- 1) att som svar på remissen överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen.
- 2) att förklara beslutet omedelbart justerat

Handlingar i ärendet

Stadsarkivets tjänsteutlåtande i rubricerat ärende från 2017-08-17.

Sammanfattning

Programmet har tagits fram av Kansliet för mänskliga rättigheter på Stadsledningskontoret. Syftet är att alla i Stockholm ska ha samma möjligheter och makt att forma samhället och sina egna liv utan att begränsas av exkluderande normer kopplat till kön, könsidentitet, könsuttryck eller sexuell läggning. Därmed skapas förutsättningar att bättre nå visionen om Ett Stockholm för alla.

I programmet fastställs fem fokusområden.

Planering och uppföljning av åtgärder för att nå de övergripande målen ska ske integrerat med den ordinarie verksamheten.

I programmet beskrivs också konkreta metoder och arbetssätt.

Stadsarkivet anser att programmet erbjuder ett bra stöd i det fortsatta arbetet med visionen Ett Stockholm för alla.

Fokusområdena är tydliga, metoder och arbetssätt tillämpbara.

Stadsarkivets förhoppning är att arbetet med fokusområdena till stor del ska kunna integreras i redan existerande nämndmål, då ett ökat antal uppföljningspunkter riskerar minska tydligheten i den övergripande styrningen mot visionen.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Roger Mogert (S) finner att nämnden beslutar enligt förvaltningens förslag.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av vice ordförande Rasmus Jonlund m.fl. (L) enligt följande:

När Alliansen styrde tog vi fram ett program för hbtq-frågor. Remissrundan hade precis hunnit bli klar när den nya majoriteten efter maktskiftet valde att avbryta arbetet. Det har sedan tagit majoriteten tre år att presentera ett eget program. Programmet för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck är med andra ord efterlängtat men kunde ha varit mer konkret. Uppföljning, tidsplaner och ansvarsfördelning bör framgå tydligare, så att viktiga uppgifter inte bara blir hängande i luften.

Med det sagt så är det positivt att ett program för detta viktiga arbete nu har presenterats. Med ett program på plats kan förvaltningar och nämnder förhoppningsvis spurras att höja ambitionsnivån när det kommer till att iaktta transpersoners behov och rättigheter, stärka rätten till skyddat boende för hbtq-personer som utsätts för våld i nära relationer, synliggöra hbtq-personers särskilda utsatthet för hedersförtryck, och öka medvetenheten om hbtq-personers ställning som måltavlor för våldsbejakande extremism.

Särskilt uttalande lämnas av Sophia Granswed m.fl. (M) enligt följande:

Alla människor ska ha samma frihet att göra egna val för att forma sina liv. För att uppnå ett jämställt och jämlikt samhälle för alla individer ska staden arbeta för att de hinder som finns ska undanröjas.

Det aktuella programmet har ett gott syfte. Dock ser vi en problematik i att ålägga stadens verksamheter ytterligare policies och styrdokument. Mängden styrdokument bör tvärtom minimeras. Det bästa vore att föra samman alla policies som rör diskriminering i ett övergripande dokument om hur staden ska arbeta ur ett medborgarperspektiv med dessa frågor. Det borde vara självklart att svensk lag ska gälla utan att det tydliggörs i ett policyprogram. I detta tänkta övergripande dokument bör det föreliggande programmets fokusområden inkluderas.

Ersätтарыttrande

Pelle Thörnberg (C) instämmer i särskilt uttalande från Sophia Granswed m.fl. (M).

§ 11**Program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholm stad 2018-2022. Svar på remiss från kommunstyrelsen**

Dnr 1.1/2298/2017

Beslut

Kulturnämnden beslutar enligt förslag från kulturförvaltningen:

- 1) att som svar på remissen överlämna kulturförvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen
- 2) att förklara beslutet omedelbart justerat

Handlingar i ärendet

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande i rubricerat ärende från 2017-09-08.

Sammanfattning

Stadsledningskontorets förslag till program är ett styrdokument som stadens nämnder och bolagsstyrelser ska utgå från när de planerar och följer upp arbetet att nå visionen Ett Stockholm för alla, med fokus på barnets rättigheter och inflytande.

Det föreslagna programmet består av en inledande del som beskriver utmaningar i staden när det gäller barns rättigheter och inflytande samt den övergripande inriktning som programmet strävar mot; ”I Stockholm får alla barn oavsett bakgrund och förutsättningar sina rättigheter tillgodosedda och har möjlighet att forma samhället och sina egna liv”. Programmet består vidare av fem övergripande fokusområden samt en del om genomförande och uppföljning.

Kulturförvaltningen instämmer i sitt yttrande med programmets analyser, val av fokusområden samt förslag till genomförande och uppföljning. Barns rättigheter och inflytande är en central fråga som berör samtliga delar av förvaltningens verksamhet och programmet blir ett viktigt komplement till styrdokumentet Kultur i ögonhöjd – program för barn och ungdomskultur i Stockholms stad. Utifrån erfarenheter från arbetet med Kultur i ögonhöjd vill förvaltningen särskilt betona vikten av implementering och tydlighet i uppföljning av programmet.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Roger Mogert (S) finner att nämnden beslutar enligt förvaltningens förslag.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av vice ordförande Rasmus Jonlund m.fl. (L) enligt följande:

En trygg uppväxt är avgörande för att ge alla barn samma möjligheter och chanser i livet. Att arbeta för att stärka barns rättigheter är något av det viktigaste vi kan göra. Det är bra att Stockholm tar fram ett program för barnets rättigheter. Men programmet borde ha varit mer konkret. Det finns en risk att det blir tomma ord.

Uppföljning, tidsplaner och ansvarsfördelning bör framgå tydligare. Även om mycket av arbetet är nämndspecifikt så är många av de viktigaste utmaningarna sådana som berör många nämnder, eller som kräver att flera nämnder samverkar. Styrningen av det arbetet måste bli tydligare. Risken är annars att sådana viktiga uppgifter som kräver samverkan mellan olika verksamhetsområden – exempelvis skolan och socialtjänsten – blir hängande i luften. Programmet borde därför kompletteras med en genomförandeplan, på det sätt som har skett med programmet mot hemlöshet.

Den kanske viktigaste rättigheten som barn har är rätten till liv och skydd mot våld eller hot om våld. Alltför många barn får den rättigheten kränkt, ofta av ens egna föräldrar eller andra närstående. Hedersförtryck är en betydande källa till våld mot barn, eller hot om våld som ett sätt att begränsa barnets frihet. Vi hade önskat betydligt skarpare och mer ambitiösa skrivningar vad gäller arbetet mot olika former av våld mot barn. Det står att programmet kompletterar Stockholms stads program mot våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck, men inte på vilket sätt, eller hur programmen rent konkret är relaterade till varandra.

Barns möjlighet att utifrån sina förutsättningar vara delaktiga i beslut som berör dem är en viktig rättighet. Här återstår det mycket att göra för Stockholms stad. Programmets och barnkonventionens ord om barns

delaktighet och hänsyn till barns behov riskerar att i det praktiska, svåra arbetet med konkreta fall inte få någon effekt.

Socialtjänstinspektörerna har i ett flertal granskningar visat på betydande brister när det gäller barns delaktighet i socialtjänstären. Barnen blir inte sedda och deras behov utreds inte tillräckligt väl. I synnerhet med tanke på att det rör sig om våra mest utsatta barn, som lever i familjer med problem såsom missbruk eller utsatta boendeförhållanden, är det extra allvarligt. Det innebär dessutom en kvalitetsbrist i handläggningen, eftersom barnen och deras familjer inte får rätt hjälp. Återigen skulle en genomförandeplan här kunna vara ett sätt att visa hur staden faktiskt tänker arbeta för att se till att barnets rättigheter stärks. Det är inte målsättningarna som är problemet, utan genomförandet.

Särskilt uttalande lämnas av Sophia Granswed m.fl. (M) enligt följande:

Stockholm ska vara en stad som lever upp till och respekterar barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention. Barn ska ha samma möjligheter oavsett bakgrund, hudfärg, kön, sexuell läggning, språk, religion, åsikter, sociala ursprung eller funktionsnedsättning.

Barns villkor i staden kan förbättras. Det finns fortfarande skillnader vad gäller barns uppväxtförhållanden i staden, både vad gäller mellan stadsdelar och utifrån sociala förutsättningar. Barn utgör vår framtid och deras rättigheter och inflytande ska värnas på bästa sätt. Bland annat har barnrättsperspektivet under de senaste åren och barnets bästa ska vara avgörande.

Programmet är hedervärt och har ett gott syfte och är innehållsmässigt bra. Dock ser vi en problematik i att ålägga stadens verksamheter ytterligare policies och styrdokument. Mängden styrdokument bör tvärtom minimeras. Det bästa vore att föra samman alla policies som rör diskriminering i ett övergripande dokument om hur staden ska arbeta ur ett medborgarperspektiv med dessa frågor. I detta övergripande dokument bör detta programs fokusområden inkluderas.

Ersätтарыttrande

Pelle Thörnberg (C) och Ulf Lönnberg (KD) instämmer i särskilt uttalande från Sophia Granswed m.fl. (M).

§ 12**Riktlinjer för idéburet offentligt partnerskap (IOP).
Svar på remiss från kommunstyrelsen**

Dnr 1.1/2311/2017

Beslut

Kulturnämnden beslutar enligt förslag från kulturförvaltningen:

- 1) att som svar på remissen överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen
- 2) att förklara beslutet omedelbart justerat.

Handlingar i ärendet

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande i rubricerat ärende från 2017-09-08.

Sammanfattning

Stadsledningskontoret gör bedömningen att en ökad samverkan med idéburna organisationer kan skapa bättre lösningar på utmaningar staden står inför. Utrymmet för att ingå avtal om idéburet offentligt partnerskap (IOP) finns i en juridisk gråzon och måste bedömas i varje enskilt fall. Stadsledningskontoret har tagit fram förslag på riktlinjer som lämnas i bilaga till deras tjänsteutlåtande, själva tjänsteutlåtandet består till stor del av en rättsutredning kring IOP.

Kulturförvaltningen tillstyrker stadsledningskontorets förslag till riktlinjer och anser även att ett mer strukturerat arbete utifrån IOP kan vara en väg framåt för vissa av kulturförvaltningens samarbeten med civilsamhällets organisationer. Flera samarbeten är redan på plats som i stort liknar IOP.

Förvaltningen anser dock att det krävs insatser framöver för att tydligt kommunicera till berörda förvaltningar hur de nya partnerskapen ska formuleras. Detta särskilt för att säkerställa att riktlinjerna inte tillämpas på sådant sätt att mindre aktörer hindras från samverkan med staden. Kulturförvaltningen ser därför att det är av stor vikt att säkerställa att även de minsta organisationernas särskilda förutsättningar beaktas när riktlinjer införs.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Roger Mogert (S) finner att nämnden beslutar enligt förvaltningens förslag.

§ 13**Program för ett jämställt Stockholm 2018-2022.
Kulturförvaltningens svar på remiss från
kommunstyrelsen**

Dnr 1.1/2297/2017

Beslut

Kulturnämnden beslutar enligt förslag från kulturförvaltningen:

- 1) att som svar på remissen överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen,
- 2) att förklara beslutet omedelbart justerat

Handlingar i ärendet

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande i rubricerat ärende från 2017-09-08.

Sammanfattning

Programmet ska fungera som vägledning när nämnder och bolagsstyrelser planerar sitt arbete för att bättre nå visionen om *Ett Stockholm för alla* när det gäller jämställdhet. Programmets fokusområden tar upp perspektiv som makt och inflytande, ekonomi, utbildning, hälsa, våld samt likvärdig fördelning av välfärden. Kulturförvaltningen berörs närmast av det sjunde området med inriktningsmålet ”Staden ska vara fri från diskriminerande könsstereotyper och strukturella hinder som kan begränsa flickor och pojkar i sina val av kultur- och fritidsaktiviteter”.

Kulturförvaltningen delar programmets analyser samt förslag till genomförande och uppföljning och betonar i svaret att förvaltningen är en strategiskt betydelsefull aktör i stadens jämställdhetsarbete med publika verksamheter som möter stockholmarna på många arenor. Det finns dock behov inom förvaltningens verksamheter av mer kunskap och vägledning om nya utbildningsinsatser, internt för personalgrupper men också för deltagare i olika verksamheter. Det gäller både förebyggande insatser och hur man agerar när man upptäcker missförhållanden, till exempel våld i nära relationer.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

- 1) Ordföranden Roger Mogert m.fl. (S), Micke Seid m.fl. (MP) och Ann Mari Engel (V) föreslår (se beslutet).

- 2) Sophia Granswed m.fl. (M) föreslår att kulturnämnden beslutar att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut och att därutöver anföra:

Jämställdhet och jämlikhet är en frihetsfråga. Alla människor ska ha samma rättigheter och möjligheter att göra egna val för att forma sina liv. För att uppnå ett jämställt och jämlikt samhälle för alla individer ska staden arbeta för att de hinder som finns ska undanröjas.

Samhället bör tillhandahålla förutsättningar för att alla ska kunna leva sitt liv och göra sina egna val. Men valen måste ytterst vara upp till den enskilda individen, utan detaljstyrning och pekpinningar från staden. Att kvinnor och män till exempel ska ha lika möjligheter i sina studie- och yrkesval betyder inte att staden ska påverka vilka val människors slutligen gör, utan endast att staden ska skapa bästa möjliga förutsättningar för alla att välja. Staden bör därför inte i jämställdhetsprogrammet peka ut hur stockholmarna måste göra yrkes- och studieval som ”bryter stereotypa könsmonster” då det går emot ambitionen om att möjligheterna ska vara desamma oavsett kön. Människors möjligheter ska inte begränsas av varken kön eller eventuell förekomst av stereotypa könsnormer. Besluten ska vara individens, inte stadens.

Programmet för ett jämställt Stockholm har ett gott syfte, men samtidigt som det visserligen synliggör skillnader och andra allvarliga samhällsproblem, riskerar det att missa att det i grunden handlar om respekt och lika värde för alla människor, oavsett kön. Det är inte heller oproblematiserat att ålägga stadens verksamheter ytterligare styrdokument och mål att förhålla sig till. Mängden styrdokument bör tvärtom minimeras. Det bästa vore att föra samman alla policies som rör diskriminering i ett övergripande dokument om hur staden ska arbeta ur ett medborgarperspektiv med dessa frågor.

Mäns våld mot kvinnor är mycket allvarligt och skall stävjas. Men allt våld ska förhindras oavsett gärningsman eller offer. I programmet saknas en problematisering av att avgränsningen av våld i nära relationer begränsas till mäns våld mot kvinnor. Mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt samhällsproblem, men begreppet utesluter våld inom samkönade relationer eller kvinnors våld mot män, trots att även detta utgör ett hinder för att uppnå jämställdhet. Den undertecknade CEMR-deklarationen använder till exempel därför istället begreppet ”könsrelaterat våld”, vilket vi anser

mer passande. Vi anser även att det är självklart att staden på inget sätt ska bidra till att uppmuntra till att våld uppstår oavsett vilka negativa normer det handlar om, varför det även blir märkligt att endast peka ut negativa maskulinitetsnormer.

Stockholms stad har en viktig roll att spela som arbetsgivare. Givetvis är det angeläget att försöka uppnå en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet, men vi tror inte att staden kan besluta denna fördelning genom sin personalpolicy. Staden bör inte engagera sig i detta på annat sätt än utifrån ett arbetsgivarperspektiv där förutsättningarna för att båda i en relation ska ha lika möjlighet att välja att själv ta ansvar för hemarbete. Stockholms stad bör i rollen som arbetsgivare istället påverka icke jämställda villkor mellan kvinnor och män vad gäller löneskillnader, arbetsvillkor och möjlighet att göra karriär.

En aspekt som inte får förbises är att staden inte kan lösa alla orättvisor samtidigt. En av de mer trängande uppgifterna är att tillse att flickor och kvinnor som lever under hedersförtryck får sin frihet värnad och sina medborgerliga rättigheter tillgodosedda. Utanförskapet växer och väntas om några år omfatta uppemot en miljon personer. Det är en utveckling som Sverige inte har råd med. Att bryta utanförskapet är en central politisk uppgift, såväl nationellt som lokalt, under de kommande åren.

En särskilt utsatt grupp, vilka har mycket svårt att få fäste på svensk arbetsmarknad, är utrikesfödda kvinnor. Endast knappt hälften av utomeuropeiskt födda kvinnor var sysselsatta 2014. Det är därför viktigt att de insatser som görs för att få in fler på arbetsmarknaden präglas av ett tydligt jämställdhetsperspektiv där möjligheten att få stöd inte påverkas av vilket kön en person har. Det är positivt att programmet nu lyfter flickors och kvinnors särskilda erfarenheter, behov och utsatthet i flyktingmottagandet.

Vi delar självklart ambitionen om att vi ska ha ett jämställt Stockholm där alla människor har makt att forma samhället och sina egna liv. Mycket utav det som programmet lyfter för att skapa ett mer jämställt Stockholm är dock självklarheter. Vissa av programmets fokusmål och inriktningar kan till och med motarbeta denna ambition. Trots att vi lever i en av världens mest jämställda städer, kvarstår utmaningar.

Beslutsgång

Ordförande Roger Mogert (S) ställer förslagen mot varandra och finner att nämnden beslutar enligt förslag från ordföranden Roger Mogert m.fl. (S), Micke Seid m.fl. (MP) och Ann Mari Engel (V).

Reservation

Sophia Granswed m.fl. (M) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av vice ordförande Rasmus Jonlund m.fl. (L) enligt följande:

Det liberala jämställdhetsuppdraget tar sikte på allas lika rätt till frihet, ansvar och makt, oberoende av kön eller könsidentitet. Det handlar om att ge individen verktyg för hennes frigörelse, genom att bekämpa den bristande jämställdheten och de värderingar och normer som begränsar henne. Kvinnor och män ska ha samma förutsättningar att utbilda sig, arbeta, göra karriär och forma samhället. Det förutsätter jämställda villkor inom alla områden, såväl politiska, kulturella, sociala som ekonomiska.

Det program för ett jämställt Stockholm som nu presenteras kunde ha varit mer konkret. Risker finns att det mest blir tomma ord. Uppföljning, tidsplaner och ansvarsfördelning bör framgå tydligare, liksom kopplingen till stadens andra program såsom idrottsprogrammet och programmet mot våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Det är heller inte helt klart på vilket sätt nämnderna och bolagen ska implementera programmet i sina verksamheter.

Dessutom kan vi notera att arbetet mot hedersvåld- och förtryck helt saknas i uppräkningsområdena. Hedersförtryck av både flickor och pojkar, kvinnor och män, är ett av vår tids största jämställdhetsproblem och en av de allvarligaste frihetsinskränkningarna av individer i Stockholm. Det är minst sagt anmärkningsvärt att detta saknas i majoritetens jämställdhetsprogram.

Med det sagt så är vi positiva till att detta program tagits fram. Arbetet för jämställdhet mellan flickor och pojkar, kvinnor och män är mycket viktigt och ska vara aktivt i alla delar av stadens verksamheter.

Ersättaryttrande

Pelle Thörnberg (C) instämmer i förslag till beslut från Sophia Granswed m.fl. (M).

§ 14**Program för ett jämställt Stockholm 2018-2022.
Stadsarkivets svar på remiss från
kommunstyrelsen**

Dnr 1.6/11420/2017

Beslut

Kulturnämnden beslutar enligt förslag från stadsarkivet:

- 1) som svar på remissen överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen
- 2) att förklara beslutet omedelbart justerat

Handlingar i ärendet

Stadsarkivets tjänsteutlåtande i rubricerat ärende från 2017-08-17.

Sammanfattning

Program för ett jämställt Stockholm har tagits fram av Kansliet för mänskliga rättigheter på Stadsledningskontoret. Syftet är att utveckla och öka kvaliteten i stadens verksamheter så att makt, möjligheter och resurser fördelas lika oberoende av kön, och därmed bättre kunna nå visionen om Ett Stockholm för alla.

I programmet fastställs sju fokusområden. De utgår från de sex nationella jämställdhetsmålen, med tillägg av ett fokusområde som handlar om stadens offentliga välfärd och service. Planering och uppföljning av åtgärder för att nå de övergripande målen ska ske integrerat med den ordinarie verksamheten.

Stadsarkivet ser positivt på programmets förslag till fokusområden och på valet av jämställdhetsintegrering som strategi. Stadsarkivets förhoppning är att arbetet med fokusområdena ska kunna integreras i redan existerande nämndmål, då ett ökat antal uppföljningspunkter riskerar minska tydligheten i den övergripande styrningen mot visionen.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

- 1) Ordföranden Roger Mogert m.fl. (S), Micke Seid m.fl. (MP) och Ann Mari Engel (V) föreslår (se beslutet).

- 2) Sophia Granswed m.fl. (M) föreslår att kulturnämnden beslutar att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut och att därutöver anföra:

Jämställdhet och jämlikhet är en frihetsfråga. Alla människor ska ha samma rättigheter och möjligheter att göra egna val för att forma sina liv. För att uppnå ett jämställt och jämlikt samhälle för alla individer ska staden arbeta för att de hinder som finns ska undanröjas.

Samhället bör tillhandahålla förutsättningar för att alla ska kunna leva sitt liv och göra sina egna val. Men valen måste ytterst vara upp till den enskilda individen, utan detaljstyrning och pekpinningar från staden. Att kvinnor och män till exempel ska ha lika möjligheter i sina studie- och yrkesval betyder inte att staden ska påverka vilka val människors slutligen gör, utan endast att staden ska skapa bästa möjliga förutsättningar för alla att välja. Staden bör därför inte i jämställdhetsprogrammet peka ut hur stockholmarna måste göra yrkes- och studieval som ”bryter stereotypa könsmonster” då det går emot ambitionen om att möjligheterna ska vara desamma oavsett kön. Människors möjligheter ska inte begränsas av varken kön eller eventuell förekomst av stereotypa könsnormer. Besluten ska vara individens, inte stadens.

Programmet för ett jämställt Stockholm har ett gott syfte, men samtidigt som det visserligen synliggör skillnader och andra allvarliga samhällsproblem, riskerar det att missa att det i grunden handlar om respekt och lika värde för alla människor, oavsett kön. Det är inte heller oproblemiskt att ålägga stadens verksamheter ytterligare styrdokument och mål att förhålla sig till. Mängden styrdokument bör tvärtom minimeras. Det bästa vore att föra samman alla policies som rör diskriminering i ett övergripande dokument om hur staden ska arbeta ur ett medborgarperspektiv med dessa frågor.

Mäns våld mot kvinnor är mycket allvarligt och skall stävjas. Men allt våld ska förhindras oavsett gärningsman eller offer. I programmet saknas en problematisering av att avgränsningen av våld i nära relationer begränsas till mäns våld mot kvinnor. Mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt samhällsproblem, men begreppet utesluter våld inom samkönade relationer eller kvinnors våld mot män, trots att även detta utgör ett hinder för att uppnå jämställdhet. Den undertecknade CEMR-deklarationen använder till exempel därför istället begreppet ”könsrelaterat våld”, vilket vi anser

mer passande. Vi anser även att det är självklart att staden på inget sätt ska bidra till att uppmuntra till att våld uppstår oavsett vilka negativa normer det handlar om, varför det även blir märkligt att endast peka ut negativa maskulinitetsnormer.

Stockholms stad har en viktig roll att spela som arbetsgivare. Givetvis är det angeläget att försöka uppnå en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet, men vi tror inte att staden kan besluta denna fördelning genom sin personalpolicy. Staden bör inte engagera sig i detta på annat sätt än utifrån ett arbetsgivarperspektiv där förutsättningarna för att båda i en relation ska ha lika möjlighet att välja att själv ta ansvar för hemarbete. Stockholms stad bör i rollen som arbetsgivare istället påverka icke jämställda villkor mellan kvinnor och män vad gäller löneskillnader, arbetsvillkor och möjlighet att göra karriär.

En aspekt som inte får förbises är att staden inte kan lösa alla orättvisor samtidigt. En av de mer trängande uppgifterna är att tillse att flickor och kvinnor som lever under hedersförtryck får sin frihet värnad och sina medborgerliga rättigheter tillgodosedda. Utanförskapet växer och väntas om några år omfatta uppemot en miljon personer. Det är en utveckling som Sverige inte har råd med. Att bryta utanförskapet är en central politisk uppgift, såväl nationellt som lokalt, under de kommande åren.

En särskilt utsatt grupp, vilka har mycket svårt att få fäste på svensk arbetsmarknad, är utrikesfödda kvinnor. Endast knappt hälften av utomeuropeiskt födda kvinnor var sysselsatta 2014. Det är därför viktigt att de insatser som görs för att få in fler på arbetsmarknaden präglas av ett tydligt jämställdhetsperspektiv där möjligheten att få stöd inte påverkas av vilket kön en person har. Det är positivt att programmet nu lyfter flickors och kvinnors särskilda erfarenheter, behov och utsatthet i flyktingmottagandet.

Vi delar självklart ambitionen om att vi ska ha ett jämställt Stockholm där alla människor har makt att forma samhället och sina egna liv. Mycket utav det som programmet lyfter för att skapa ett mer jämställt Stockholm är dock självklarheter. Vissa av programmets fokusmål och inriktningar kan till och med motarbeta denna ambition. Trots att vi lever i en av världens mest jämställda städer, kvarstår utmaningar.

Beslutsgång

Ordförande Roger Mogert (S) ställer förslagen mot varandra och finner att nämnden beslutar enligt förslag från ordföranden Roger Mogert m.fl. (S), Micke Seid m.fl. (MP) och Ann Mari Engel (V).

Reservation

Sophia Granswed m.fl. (M) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av vice ordförande Rasmus Jonlund m.fl. (L) enligt följande:

Det liberala jämställdhetsuppdraget tar sikte på allas lika rätt till frihet, ansvar och makt, oberoende av kön eller könsidentitet. Det handlar om att ge individen verktyg för hennes frigörelse, genom att bekämpa den bristande jämställdheten och de värderingar och normer som begränsar henne. Kvinnor och män ska ha samma förutsättningar att utbilda sig, arbeta, göra karriär och forma samhället. Det förutsätter jämställda villkor inom alla områden, såväl politiska, kulturella, sociala som ekonomiska.

Det program för ett jämställt Stockholm som nu presenteras kunde ha varit mer konkret. Risker finns att det mest blir tomma ord. Uppföljning, tidsplaner och ansvarsfördelning bör framgå tydligare, liksom kopplingen till stadens andra program såsom idrottsprogrammet och programmet mot våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Det är heller inte helt klart på vilket sätt nämnderna och bolagen ska implementera programmet i sina verksamheter.

Dessutom kan vi notera att arbetet mot hedersvåld- och förtryck helt saknas i uppräkningsområden. Hedersförtryck av både flickor och pojkar, kvinnor och män, är ett av vår tids största jämställdhetsproblem och en av de allvarligaste frihetsinskränkningarna av individer i Stockholm. Det är minst sagt anmärkningsvärt att detta saknas i majoritetens jämställdhetsprogram.

Med det sagt så är vi positiva till att detta program tagits fram. Arbetet för jämställdhet mellan flickor och pojkar, kvinnor och män är mycket viktigt och ska vara aktivt i alla delar av stadens verksamheter.

Ersättaryttrande

Pelle Thörnberg (C) instämmer i förslag till beslut från Sophia Granswed m.fl. (M).

§ 15**Motion (2017:33) av Anna König Jerlemyr m.fl. (M)
om ett modernt och hållbart växande Stockholm.
Svar på remiss från kommunstyrelsen**

Dnr 1.1/1975/2017

Beslut

Kulturnämnden beslutar enligt förslag från kulturförvaltningen:

- 1) att som svar på remissen överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen.

Handlingar i ärendet

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande i rubricerat ärende från 2017-09-08.

Sammanfattning

Motionärerna Anna König Jerlemyr m. fl. (M) vill reformera regelverk, strukturer och ansvarsområden på lokal, regional och nationell nivå i syfte att möjliggöra byggandet av en modern, tät och hållbar stad. Avsikten är att öka exploateringen och takten i stadsutvecklingen samt i högre grad planera för klassisk arkitektur och slutna kvarter. Motionärerna yrkar på att kommunfullmäktige beslutar om 35 olika förslag, varav nummer 23 berör kulturnämnden direkt:

- ”Trafiknämnden ges i uppdrag att, i samverkan med kulturnämnden, ta fram konkreta åtgärdsförslag för en utveckling av Kungsträdgården. Inriktningen ska vara att utformningen av Kungsträdgården fastställs i dialog med medborgarna och fastighetsägare i anslutning till parken.”

Kulturförvaltningen anser att utveckling av Kungsträdgården redan pågår, som en del av samrådet för stadsbyggnadsnämndens Program för city samt trafiknämndens Trafik- och gatumiljöplan för city. I övriga förslag hänvisas till pågående eller kommande medverkan i stadsbyggnadsprocesser. Vad gäller förslagen att staden i högre grad ska planera för slutna kvarter och klassisk arkitektur hänvisar kulturförvaltningen till sitt tjänsteutlåtande (dnr 1.1/4334/3016) som svar på motion (2016:100) av Joakim Larsson (M) och Sten Nordin (M).

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

- 1) Ordföranden Roger Mogert m.fl. (S), Micke Seid m.fl. (MP) och Ann Mari Engel (V) föreslår (se beslutet).
- 2) Sophia Granswed m.fl. (M) föreslår att kulturnämnden beslutar att bifalla motion (2017:33) av Anna König Jerlmyr m.fl. (M) om ett modernt och hållbart växande Stockholm och att därutöver anföra följande:

Vi vill tacka för svaret från kulturförvaltningen. Stockholm har under sina dryga 750 år genomgått många utbyggnadsperioder, men ingen som kan mäta sig med den vi nu är mitt i. I närtid ska 40 000 nya bostäder fram, men vi vet redan att behoven av bostäder ingalunda kommer att täckas av detta, utan stadens utbyggnad kommer att fortsätta.

Det finns en i högtidstalen stor samstämmighet i att vi nu skall bygga den täta staden och ta tillvara stenstadens kvalitéer. Ändå finns det fortfarande planer som inte stämmer överens med dessa ideal och där tätheten är alldeles för låg. Planeringen av framtidens Stockholm måste utmana de normer och bestämmelser som tagits fram för att bygga en gles stad. De gamla idéerna finns kvar som frusen ideologi trots att få står för den öppet. Utgångspunkten måste vara att gator och torg ägs av staden medan fastigheter i huvudsak ägs privat. Mindre fastigheter ger både fler aktörer, spridd ägarbild, ett varierat intryck och en diversifierad arkitektur.

Det finns behov av att, inte minst nu när bostadsbyggandet måste öka markant, i ännu större utsträckning planera för en utbyggd stenstad och promenadstad. Och att detta tillåts ske inte bara i den gamla innerstadens närhet utan även låter nya delar av ytterstaden präglas av detta. Vi tror inte att en ny årsring av tämligen själlösa punkthus blir något bra minne av 2010- och 20-talen.

Det offentliga rummet – gator och trottoarer, torg och parker, kajer och lekplatser – är en väsentlig del av varje stad. Det är i ”utrymmet mellan husen” som spontana möten kan ske, där vi promenerar, fikar, umgås eller bara vistas. Kvaliteten på miljöerna i det offentliga rummet är givetvis viktiga för upplevelsen av hur det är att vistas i Stockholm. Offentliga miljöer som är skräpiga,

vandaliserade eller skumt upplysta skapar en känsla av otrygghet. Ett attraktivt offentligt rum kännetecknas av att det är rent, helt, snyggt och överblickbart.

Stockholms stad har idag en gedigen parkplan för samtliga stadsdelar. Det är givetvis bra och riktlinjerna i dessa ska upprätthållas. Staden har därtill ett möbleringsprogram på 70 sidor med detaljerade riktlinjer för hur bland annat bänkar och blomsterurnor ska gestaltas och var de ska placeras. Det är naturligtvis också bra. Olika platser i Stockholm har olika förutsättningar när det gäller gestaltning och vilka uttryck som är lämpliga, men tyvärr faller staden på målnöret så länge pusselbitar läggs utan att bilden för pusslet finns närvarande. Att gestaltungsprogram eller kvalitetsprogram tas fram för alla nya större områden kan ses varande en del i denna problematik. Om detta inte görs utifrån ett centralt kopplat policydokument så är det lätt hänt att helhetsperspektivet uteblir.

Kungsträdgården används idag i hög utsträckning till festivaler, uteserveringar och särskilda event. Vintertid anläggs också en skridskobana och en marknad som trivsamma inslag. Parken uppfyller dock långt ifrån sin potential som mötesplats för stockholmarna och turister. Parken är relativt sluten och det är nog många som snarare uppfattar Kungsträdgården mer som ett uppdelat torg än som en trädgård. Om Kungsträdgården öppnas upp från Hamngatan och möter stadslivet på ett tydligare sätt skulle den ha större möjligheter att bli en stadspark värdig sitt namn.

För att åstadkomma detta krävs att staden tar ett helhetsgrepp på Kungsträdgården, så att parken åter kan bli en naturligt integrerad del av stadslivet. I arbetet med parkens utveckling är det viktigt att säkerställa balansen mellan dess roll som attraktiv grönskande stadspark och dess funktion som evenemangs- och mötesplats. Det behöver göras en grundlig översyn av hur Kungsträdgården ska användas på bästa sätt framöver, utifrån stockholmarnas perspektiv. Utifrån detta perspektiv ska kulturnämnden, tillsammans med trafiknämnden, utveckla Kungsträdgården för att säkerställa Kungsträdgårdens roll som Stockholms kanske mest betydelsefulla park och mötesplats för alla åldrar.

Kulturförvaltningen anför att Kungsträdgården med omgivningarna berörs övergripande i Programmet för City

som upprättas av stadsbyggnadskontoret och i Trafik- och gatumiljöplan för City, som trafikkontoret författar. Det återstår att se hur arbetet med programmet faller ut, men vi vill fortsatt understryka vikten av Kungsträdgården behöver ett konkret åtgärdsprogram framför ett övergripande omnämnande i ett styrdokument. Detta ska därtill göras i dialog med stockholmarna.

Det som gör Stockholmsregionen speciell är just storstaden och dess attraktionskraft. Vi vill se en utveckling av vår stad som sätter människan i centrum. Därför yrkar vi bifall till motionen.

Beslutsgång

Ordförande Roger Mogert (S) ställer förslagen mot varandra och finner att nämnden beslutar enligt förslag från ordföranden Roger Mogert m.fl. (S), Micke Seid m.fl. (MP) och Ann Mari Engel (V).

Reservation

Sophia Granswed m.fl. (M) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

§ 16

Motion (2017:19) av Lotta Edholm m.fl. (alla L) om att upprätta en staty till minne av Eva Remens - fullmäktiges första kvinnliga ordförande. Svar på remiss från kommunstyrelsen

Dnr 1.1/1836/2017

Beslut

Kulturnämnden beslutar enligt förslag från kulturförvaltningen:

- 1) att som svar på remissen överlämna kulturförvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen
- 2) att förklara beslutet omedelbart justerat

Handlingar i ärendet

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande i rubricerat ärende från 2017-09-08.

Sammanfattning

Lotta Edholm m.fl. (alla L) har upprättat en motion om att skapa en staty till minne av Eva Remens (1910-1993) som var fullmäktiges första kvinnliga ordförande och liberal politiker.

Den offentliga konsten i Stockholm ska vara jämställd och spegla alla innevånare. Bra offentlig konst aktiverar huvud och tanke, väcker reaktioner och nyfikenhet och utgör en viktig del i stadsrummet. En staty/minnesmärke över Eva Remens på en lämplig plats med anknytning till henne är förenligt med ovan nämnda. Under förutsättning att särskilda medel tillsätts samt att en lämplig plats finns har förvaltningen ingen erinran mot att en staty/minnesmärke uppförs över Eva Remens.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

- 1) Ordföranden Roger Mogert m.fl. (S), Micke Seid m.fl. (MP) och Ann Mari Engel (V) föreslår (se beslutet).
- 2) Vice ordförande Rasmus Jonlund m.fl. (L) föreslår att kulturnämnden beslutar att tillstyrka motionen och att därutöver anföra följande:

Vi gläds åt förvaltningens övervägande positiva svar på vår motion. Knappt en av tio statyer i Sverige föreställer namngivna kvinnor. Den manliga dominansen genom historien manifesterar sig alltså också i stadsrummet. När chansen finns att uppmärksamma en historiskt viktig kvinna bör den tas. Fullmäktiges första kvinnliga ordförande, som dessutom hade en stor inverkan på stadsbilden, är en av de kvinnor vars plats i Stockholms historia rättfärdigar en närvaro i stadsmiljön. Motionen bör därför tillstyrkas.

Beslutsgång

Ordförande Roger Mogert (S) ställer förslagen mot varandra och finner att nämnden beslutar enligt förslag från ordföranden Roger Mogert m.fl. (S), Micke Seid m.fl. (MP) och Ann Mari Engel (V).

Reservation

Vice ordförande Rasmus Jonlund m.fl. (L) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

Ersättaryttrande

Pelle Thörnberg (C) instämmer i förslag till beslut från vice ordförande Rasmus Jonlund m.fl. (L)

§ 17**Promemorian Frekventa och omfattande ärenden om utlämnande av allmän handling (Ds 2017:37). Stadsarkivets svar på remiss från kommunstyrelsen**

Dnr 1.6-12129/2017

Beslut

Kulturnämnden beslutar enligt förslag från stadsarkivet:

- 1) att som svar på remissen överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen
- 2) att förklara beslutet omedelbart justerat.

Handlingar i ärendet

Stadsarkivets tjänsteutlåtande i rubricerat ärende från 2017-09-06.

Sammanfattning

I promemorian ”Frekventa och omfattande ärenden om utlämnande av allmän handling” behandlas frågor som rör hanteringen av frekventa och omfattande ärenden om utlämnande av allmänna handlingar. Syftet har varit att utreda om det finns behov av att vidta åtgärder för att möta de utmaningar som myndigheter ibland kan ställas inför då medborgare återkommande begär ut stora mängder allmänna handlingar. Den enkätundersökning som gjorts inom ramen för uppdraget visar att denna typ av efterfrågan på allmänna handlingar sällan ger upphov till stora problem för myndigheterna och mot bakgrund av detta föreslås inte några förändringar i den grundläggande rätten att ta del av allmänna handlingar. Dock föreslås att myndigheter i vissa fall ska kunna begära förskotts betalning för kopiering i samband med utlämnande av allmän handling.

Stadsarkivet stöder promemorians överväganden och förslag.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Roger Mogert (S) finner att nämnden beslutar enligt förvaltningens förslag.

§ 18**Jury för Stockholms stads kulturpriser. Förslag på ny modell**

Dnr 6.3/2144/2017

Beslut

Kulturnämnden beslutar enligt förslag från kulturförvaltningen:

- 1) att en jury om sex personer samt en ordförande tillsätts med uppdraget att föreslå Stockholms stads hederspriser, Bellmanpris och Cullbergpris. Juryn ska spegla en bred kunskap inom konstarterna, barn- och ungdomskultur samt mångfald.

Handlingar i ärendet

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande i rubricerat ärende från 2017-09-08.

Sammanfattning

Förvaltningen fick i ett särskilt uttalande av kulturnämndens ordförande Roger Mogert med flera (S), Micke Seid med flera (MP) och Ann Mari Engel (V) (dnr 6.3/2967/2016) i uppdrag att ta fram en modell på juryförfarande för Stockholm stads kulturpriser.

Förvaltningen föreslår att en jury om sex personer samt att en ordförande tillsätts med uppdraget att föreslå Stockholms stads hederspriser, Bellmanpris och Cullbergpris. Juryn ska spegla en bred sakkunskap inom olika konststartsområden, barn- och ungdomskultur samt mångfald.

Juryn sammanställer förslag på pristagare utifrån de personer som har nominerats men föreslås ha rätt att komplettera med egna förslag.

Kulturnämnden beslutar om val av ordförande och ledamöter till juryn. Juryn tar fram ett förslag till pristagare som förvaltningen presenterar som juryns förslag till kulturnämnden. Därefter fattar kulturnämnden beslut om att skicka förslaget vidare till kommunstyrelsen.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Roger Mogert (S) finner att nämnden beslutar enligt förvaltningens förslag.

§ 19**Upphandling av ramavtal för snickeritjänster för Stadsmuseet**

Dnr 2.6/2612/2017

Beslut

Kulturnämnden beslutar enligt förslag från kulturförvaltningen:

- 1) att uppdra åt Stadsmuseiavdelningen att genomföra en upphandling av ett ramavtal för snickeritjänster i enlighet med detta tjänsteutlåtande.
- 2) att ge förvaltningschefen i uppdrag att godkänna upphandlingsdokumentet, genomföra upphandling, fatta tilldelningsbeslut samt teckna avtal med vinnande anbudsgivare vid upphandling av ramavtal av snickeritjänster.
- 3) att förklara beslutet omedelbart justerat

Handlingar i ärendet

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande i rubricerat ärende från 2017-08-28.

Sammanfattning

Stadsmuseet Slussen öppnar 2018. I byggnaden görs en helt ny basutställning och publika ytor som entré, butik, faktarum och hörsal ställs i ordning. Det saknas upphandlade leverantörer av de snickeritjänster som behövs till det nya museet.

Stadsmuseiavdelningen har därför tagit fram ett förslag till upphandlingsdokument för ett ramavtal avseende snickeritjänster.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Roger Mogert (S) finner att nämnden beslutar enligt förvaltningens förslag.

§ 20**Mer liv och kultur vid Stockholms vatten. Svar på skrivelse från Rasmus Jonlund m.fl. (L)**

Dnr 1.1/1839/2017

Beslut

Kulturnämnden beslutar enligt förslag från kulturförvaltningen:

- 1) att som svar på skrivelsen överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande.

Handlingar i ärendet

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande i rubricerat ärende från 2017-08-21.

Sammanfattning

Skrivelsen framhåller att Stockholm har ett överskott på vatten, stränder och kajer, jämfört med andra städer och att det finns ett underskott på platser där människor kan njuta av vattenkontakten och samtidigt ta del av kulturutbud. I skrivelsen föreslås att kulturförvaltningen undersöker förutsättningarna att medverka till att ta fram program med inslag av kultur nära vattenområden.

Kulturförvaltningen anser att det är viktigt att staden fylls med kulturprogram av det fria kulturlivet såväl som från privata eller offentliga verksamheter vid vatten. Kulturförvaltningen stöttar program och aktiviteter genom kulturstöd, evenemangsavdelningens verksamhet och Stockholm konstns enprocentregel. Kulturförvaltningen bedömer att utbudet och närvaron av kultur vid vatten är välförsedd. Kulturförvaltningen bedömer därför att något särskilt program inte behöver tas fram.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Roger Mogert (S) finner att nämnden beslutar enligt förvaltningens förslag.

Särskilt uttalande*Särskilt uttalande lämnas av vice ordförande Rasmus Jonlund m.fl. (L) och Sophia Granswed m.fl. (M) enligt följande:*

Stockholm har ett överskott på vatten, stränder och kajer, jämfört med andra städer. Men vi har ett underskott på platser där människor kan uppleva och njuta av vattenkontakten, och en outnyttjad potential att skapa

mervärde för människor med aktiviteter och förkovran vid och på vatten.

Förvaltningen hänvisar till program och aktiviteter som redan finns och genomförs. Vi menar att ett eget program för hur Stockholm, med stort inslag av konst och kultur, kan öppna upp kajer och stränder ändå behövs. Potentialen bör belysas liksom behovet av översyn av regelverk, för allt från konstinstallationer över serveringsmöjligheter till bad i det som i stor utsträckning klassas som hamnområde. Succén med exempelvis Hornsbergs strand visar på att detta är något som stockholmarna efterfrågar.

Ersättaryttrande

Pelle Thörnberg (C) instämmer i särskilt uttalande från vice ordförande Rasmus Jonlund m.fl. (L) och Sophia Granswed m.fl. (M).

§ 21

Information och övriga frågor

- En skrivelse från vice ordförande Rasmus Jonlund m.fl. (L), Sophia Granswed m.fl. (M), Ulf Lönnberg (KD) och Pelle Thörnberg (C) om hot och våld på bibliotek lämnades in och togs emot för beredning.
- Marion Hauge Lindberg, avdelningschef för Kulturskolan, informerade nämnden om att Kulturskolans årliga luciafirande i Stadshuset äger rum den 12 december

Vid protokollet,
Kajsa Rydergård